

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896.

Första Kammaren.

N:o 9.

Lördagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 29 sistlidne februari.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet, och

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, samt

bevillningsutskottets betänkande n:o 12, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

herr Andersson, Gustaf,	med 78 röster,
» Berg, Gustaf Axel,	78 »
» Berg, Lars,	78 »
» Behm,	78 »
» Bohnstedt,	78 »
» Brehmer,	78 »
» Falk,	78 »
» Flach,	78 »
» Kerfstedt,	78 »
friherre Klingspor, Carl,	78 »
grefve Klingspor, Philip,	78 »

herr Lundeberg,	med 78 röster,
» Lundström,	» 78 »
» Nilsson, Ola,	» 78 »
» Nisser, Martin S.,	» 78 »
» Pettersson, Fredrik Emil,	» 78 »
» Rudebeck,	» 78 »
grefve Spens,	» 78 »
herr Stephens,	» 78 »
» Stridsberg,	» 78 »
» von Strokirch,	» 78 »
» Tamm, H. P. P.,	» 78 »
» Torelius,	» 78 »
» Weinberg,	» 78 »

Företogs val af tio suppleanter för kammarens valmän för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut blifvit till suppleanter för kammarens ifrågarärande valmän utsedde:

herr Almqvist,	med 68 röster,
» Walin, Gustaf A.,	» 68 »
» de Laval,	» 68 »
» Rettig,	» 68 »
» Tamm, P. G.,	» 68 »
» Wijk,	» 68 »
» Dahlberg,	» 67 »
friherre Alströmer,	» 67 »
grefve Lewenhaupt,	» 67 »
herr Bondesson,	» 65 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 10.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 7 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tullfritt införande öfver Funäsdalen af spannmål och fläsk.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, lagutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 31 och 32.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Hallsbergs stationssamhälle af ett jordområde från förra militiebostället Berg n:o 1 i Örebro län,

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra komministersbostället i Als församling af Kopparbergs län, och

n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område å Tierps södra häradsallmänning i Upsala län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 4 och 6 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik som inom Riksdagen väckta förslag angående jernvägsbyggnader för statens räkning.

Punkten 1.

Mom. a)

Friherre Klinckowström: Det kan synas egendomligt, att jag begär ordet vid afgörandet af denna punkt, men det sker därför, att jag med glädje funnit, det tio ledamöter af statsutskottet från Andra Kammaren hafva reserverat sig deremot. Beklagligtvis hafva dessa herrar reservanter icke med ett enda ord sagt, i hvilken rigtning deras reservation går, och då är det verkligen mycket svårt att försvara densamma, men enär jag, såsom I, mine herrar, litet hvar nogsamst kännen, är en gammal räf, har jag under hand förfrågat mig om andemeningen med reservationen och dervid, såsom jag hoppas, riktigt förnummit, att reservanterna önska afslag å nu ifrågavarande punkt. Vid sådant förhållande och då jag i mitt anförande vid remissen af Kongl. Maj:ts statsverksproposition yrkat, att i en annan punkt åtminstone 800,000 kronor skulle nedprutas på detta jernvägsbetänkande, så, då icke någon reservant i sistberörda punkt har anslutit sig till min mening, upptager jag med glädje möjligheten att kunna göra en afprutning på det högt gaende belopp, som i förevarande punkt föreslagits.

*Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.*

Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.

(Forts.)

Går man till den vidlyftiga utredning, som statsutskottet lemnat i denna punkt, jag förmodar på materialier helt och hållet hemtade från jernvägsstyrelsen, så finner man, hvilket var att förutse, att styrelsen med all magt vill hafva dessa förändringar och dertill behöfver medel. Men min lunga erfarenhet rörande jernvägsfrågor har lemnat mig det intryck, att jernvägsstyrelsen alltid har skäl för att begära penningar och mycket penningar för jernvägarne. Hvad nu först beträffar den väl vidlyftiga, men — jag erkänner — för oss, som icke äro statsutskottsledamöter, något dunkla utredningen af ifrågavarande behof af utvidgning och omläggning vid centralstationen, finner jag bland annat på pag. 5, att statsutskottet liksom jernvägsstyrelsen fruktar, att det skall blifva ett sådant tillopp af passagerare vid vissa få tillfällen, såsom vid midsommar och jul, att det blefve nödvändigt att derfor göra en så dyrbar utvidgning af centralstationen som den ifrågasatta. Ja, för två tillfälliga massor af passagerare två gånger under året finner jag detta verkligen icke vara nödvändigt. Jag har under min tjenstgöringstid rest mycket både på in- och särskildt utländska jernvägar, och jag kan försäkra, att det är en gemensam röst, som höres både i in- och utlandet, att de jernvägar, der det går bäst och stillsamast och ordentligast till, äro de svenska jernvägarne. Vi hafva i det fallet högt beröm, och derfor hafva vi naturligtvis att tacka jernvägsstyrelsen i främsta rummet. Men att för en så tillfällig rusning af passagerare göra dyrbara anläggningar finner jag, som sagdt, onödigt ty om man går till de största stationer på utländska jernvägar, finner man denna rusning och dessa svårigheter, som här äro tillfälliga, högst betydligt vidlyftigare och större, än någonsin kan komma i fråga hos oss.

Hvad beträffar den fara, också omnämnd på pag. 5 i utredningen, »för hvilken de resande till följd af det otillräckliga utrymmet vid stationen kunde blifva utsatta», försäkrar jag, hvilket äfven erfarenheten vitsordar, att denna fara hittills varit högst obetydlig, jemförd med den mängd passagerare, som vid stationen cirkulerat.

Längst ned på pag. 6 och på pag. 7 har jernvägsstyrelsen framställt sitt förslag rörande de nybyggnader, som skulle utföras. Styrelsen vill lägga tillbyggnaden i Klara sjö, och da styrelsen, med den praktiska kännedom den besitter om byggnader och byggnadsgrund, har befarat, att en sättning skulle komma att ske derstädes, har den velat uppföra en byggnad, som kunde skrufvas upp, då densamma genom sättning sjunkit ned i sjön. Något så desperat har jag verkligen icke hört talas om, och jag tviflar på, att ett sådant sätt att astadkomma en varaktig byggnad skall af Riksdagens flertal kunna gillas.

Man talar vidare å samma pag. 7 om att allmänhetens klagomål äfven skola kunna bidra till att åstadkomma de blifvande förändringarna. Ja, mine herrar, hvad allmänhetens klagomål beträffar, är jag öfvertygad om, att huru beqvämt man än skulle

göra för allmänheten, funnes alltid tillfällen, om icke befogade så dock obefogade, att klaga, så att detta är icke ett skäl, hvarför jag skulle vilja utkasta en enda krona på ifrågavarande förslag. Detta är för öfrigt på samma pag. 7 — mittelstycket — framlagdt af sjelfva statsutskottet, jag förmodar efter jernvägsstyrelsens förslag, efter hvilket utskottet naturligtvis hade att delvis rätta sig. Jag vet visserligen, att mitt tal här i denna kammare ljuder sasom en ensam röst i öknen, men det skall alls icke afskräcka mig, ty jag är viss om, att denna punkt kommer att af Andra Kammaren afslås och således blifver föremål för gemensam votering, hvarvid jag hoppas kunna samla åtminstone 30 å 40 meningsfränder i denna kammare för att vinna det ändamål, som reservanterna från Andra Kammaren afsett. Jag skall därför icke besvära kammaren med någon omröstning, utan får endast yrka bifall till reservanternas förslag och afslag å utskottets.

*Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.*
(Forts.)

Herr Fränckel: Den föregående värde talaren nämnde i början af sitt anförande, att han ansåge, det någon möjlighet förefunnes att vinna bifall åt sin åsigt, att de ifrågasatta arbetena vid Stockholms centralstation icke måtte komma till utförande. För min del tviflar jag på, att någon sådan möjlighet finnes i denna kammare, der man — jag är fullt öfvertygad derom — för länge sedan gjort sig klart, att en utvidgning af denna station länge varit af behovet påkallad. I detta fall kunde man snarare göra jernvägsstyrelsen den förebräelsen, att ett förslag om utvidgning icke för längedsedan framkommit. — Jag tillater mig fästa kammarens uppmärksamhet på, att Stockholms centralstation öppnades i juli 1871, och att stationen således under 25 år varit använd med den längd, densamma nu har, eller 164 meter i banhallen. Öppnandet egde rum, då sammanbindningsbanan samtidigt uppläts för trafik, och då förefans, såsom kammaren torde erinra sig, norr om stationen endast en jernvägslinie mellan Stockholm och Upsala. Vi trafikera nu en linie till Gellivara, respektive Trondhjem, med sina många bibanor. Och hvad detta i trafikhänseende betyder, behöfver jag knappt påpeka. Att således redan deraf kan dragas den slutsats, att denna station såsom hufvudstation för denna betydligt ökade trafik är alldeles för trang och liten, derom bör man kunna vara öfverens.

Till de fakta, som redan förekomma i den kongl. propositionen till stöd för att den föreslagna utvidgningen kräves icke endast för allmänhetens behof, utan äfven för de många tåg, som nu trafikera stationen, således ur rent tekniskt hänseende för jernvägsdriften, till dessa skulle jag endast vilja lägga den uppgift — som jag hemtat vid centralstationen — att 74 å 80 tåg dagligen ankomma till och afgå från denna station, och att tidsskillnaden mellan afgående och ankommande tåg, enligt den tabell, statsutskottet haft till paseende, stundom är så liten, att vissa tåg ankomma sedan endast en minut förflutit efter det ett annat afgått. Endast med denna siffra bör vara klart, att, såvidt det

Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.

(Forts.)

förhållande skall kunna forfara, att, såsom den föregående talaren nyss nämnde, våra jernvägar drifvas med precision, att tågen skola kunna afgå i rätt tid från en utgångsstation såsom Stockholms centralstation, torde erfordras, att icke hinder få möta för manövreringen af tågen, hvarvid är att märka, att ett fördröjande vid afgångsstationen vållar ett fördröjande vid ankomststationen för det tåg, som derifrån skall afgå, då, såsom kammaren torde erinra sig, våra jernvägar icke, såsom många utländska, äro dubbelspåriga, utan enkelspåriga, så att icke ett tåg kan afgå från stationen, förrän ett mötande tåg dit inkommit.

Ser man vidare till, huru det nu förhåller sig inom Stockholms station, skall man finna, att der redan för mottagande af tåg förefinnas tre plattformar, och att från dessa passagerarne måste färdas öfver spåren till den enda nu invid stationen befintliga plattformen. Detta betyder mycket för våra klimatiska förhållanden, när dels tåg icke kunna under vintern ankomma i rätt tid, dels under sön- och helgdagar en mängd tåg ankomma, der passagerarne icke alltid äro så säkra på benen, att icke olycks-händelser redan af denna orsak kunna inträffa. Man finner sålunda, att risken redan nu är ganska stor, då dessa passagerare måste passera förbi många tåg, innan de komma till plattformen. Af dessa skäl, till hvilka kunna läggas många, torde man inse, att något måste göras för att afvärja olyckor och för att underlätta möjligheten att fortsätta en regelbunden skötsel af trafiken. Frågan har då endast varit den: huru skall denna fråga lösas? Den lär väl få lösas vid Stockholms station på samma sätt som den löses i hela Europa, der trafiken på detta sätt växer, nemligen så, att man måste skilja den afgående ifrån den ankommande trafiken. Det är således det första steget, som här tages, då man anser sig nödsakad att skilja dessa två olika slag af trafik från hvarandra. Huru skall detta möjliggöras? Jo, ett sätt att gå till väga vore naturligen det, som tillämpats på flera stora utländska stationer, att man nemligen ansett, att jernvägstrafiken redan vuxit på ett så storartadt sätt, att den icke längre kan färdas i samma plan som gatutrafiken, utan att hela stationsområdet med dertill hörande spåraneläggningar måste lyftas upp på viadukter öfver gatan, hvarvid gatutrafiken kan färdas under densamma. Men hvad ett arrangement, sadant som detta, betingar, derom kan man göra sig en föreställning, om jag i detta sammanhang får erinra herrarne om, att den nyligen färdigblifna stationen i Köln medfört, visserligen tillsammans med sin godsstation, en kostnad af c:a 32 millioner riksmark. Då man står inför sådana summor, måste man se till, om det icke kan finnas någon möjlighet att ännu i gatans plan åstadkomma ett arrangement, hvarigenom den afgående trafiken får förblifva sådan som den nu är, men deremot den ankommande flyttas öfver till andra sidan af stationen. Det är detta arrangement, som nu föreligger, och jag vill gerna medgifva, att såsom det nu föreslagits, kan det icke anses permanent, utan endast provisoriskt, men detta

provisorium bör, efter hvad man kan hoppas, räcka åtminstone 20 år.

Ser man då på de kostnader, som här blifvit ifrågasatta för den nu omnämnda anordningen, så, sedan, på sätt utskottet funnit lämpligt, de 200,000 kronorna blifvit afprutade för den s. k. väg-undergången. återstår en summa af 550,000 kronor. Af denna summa finner man vid granskning af kostnadsförslaget, att omkring 130,000 kronor åtgå för sparanordning inom stationen på grund af nu berörda ändringen, och denna sparanordning är ju en gifven följd af det stora antal tåg, hvarom jag nyss tog mig friheten nämna några ord, och som naturligen kräfver dels större manövernöjlighet och dels större tillgång af spår för uppställande af det antal personvagnar, som dessa tåg kräfva. Det belopp, som derefter återstår, torde till största delen vara behöfligt dels för den ifrågasatta nya banhallen, som erfordras för den s. k. ankomststationen, och dels för den byggnad, hvarom den siste ärade talaren i skämtsamma ordalag behagade yttra sig så, som om det icke vore möjligt att utföra densamma. Jag ber att få bestrida hans åsigt derom, att icke på den plats, der det blifvit föreslaget, en byggnad, konstruerad så som förslaget innehåller, kan med fördel utföras, hvarvid man på samma gång blir i tillfälle att använda det utrymme, som förefinnes mellan stationen och Klara sjö, för att der anordna en droskstation för de ankommande tågen. Vid behandling af detta ärende inom utskottet gjorde sig till och med den åsigten gällande från den sida, som yrkade afslag, att man borde afstå detta därför, att förslaget icke var nog genomgripande. I det fallet ber jag få nämna, att det synes vara klart, att en blifvande utvidgning af stationen kommer att betinga inköp af mark mellan stationen och Klara sjö, och sannolikhet förefinnes, att ett sådant förvärf skall vara möjligt, men dels är det ännu icke möjligt, dels medför det allt för stora kostnader för tillfället, och dels är jag öfvertygad om, att jernvägsstyrelsen och Kongl. Maj:t skola med uppmärksamhet följa de försäljningar, som komma att ega rum af mark, som här förekomma. på det att, äfven om icke en utvidgning af stationen utöfver hvad som nu föreslagits inom den närmaste framtiden ifrågakommer, denna mark må kunna förvärfvas i så god tid, att icke någon ökad byggnadsverksamhet der må kunna fördyra densamma.

Af hvad jag nu tagit mig friheten nämna, tror jag att det skall vara för kammaren klart, att ett uppskof med denna fråga skulle vara i högsta grad skadligt för jernvägstrafiken och vådligt för den stora persontrafiken, som här ständigt ökar sig, och da, såsom jag nämnde, anslaget nu, efter den ändring, statsutskottet gjort, är bragt till mätliga dimensioner, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Stråle: Om, såsom den förste talaren yttrade, detta anslag borde bifallas endast därför, att jernvägsstyrelsen så ifrigt förordat detsamma, kunde visserligen de af honom anförda betänk-

*Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.
(Forts.)*

Anslag till
förbättringar
för jernvägs-
trafiken vid
Stockholms
centralstation.
(Forts.)

ligheterna förtjena någon uppmärksamhet; men jag befarar, att han har förbisett, att här gäller det ett vida större intresse, nemligen den resande allmänhetens. Han tyckes föreställa sig, att det endast vore vid vissa tider på året, midsommar och jultiden, som det vore svårigheter för trafiken vid Stockholms centralstation. Jag vädjar dock till eder alla, mine herrar, med undantag af den förste talaren, jag vädjar till alla, som rest på jernväg vid Stockholms station, om icke vid ganska många och ofta återkommande tillfällen, särdeles under söndagar den vackra årstiden, det varit snart sagdt lifsfarligt att begifva sig till eller från tågen. Det måste vara ett beröm för jernvägstjenstemännen, att icke någon större olycka hittintills inträffat. Skola vi nu, då jernvägstrafiken ökas år efter år, skola vi då göra ingenting, skola vi uppskjuta frågan och vänta, till dess en större olycka inträffat? Jag tror ej, att det kan vara rätt klokt. Det är visserligen sant, att vid större utländska jernvägsstationer, kanske lika stora, kanske ock ännu större, svårigheter förekomma. Märk likväl, hvilka oerhörda uppoffringar af millioner, som göras utomlands för att så vidt möjligt afhjelpa olägenheterna. Jag kunde i det fallet åberopa många exempel, om hvilka jag varit i tillfälle att vinna kännedom. Jag tror således, för min del, att det är af högsta vikt, att ifrågavarande anslag bifalles.

Då den af den förste talaren åberopade och tillstyrkta reservationen icke innehåller något positivt förslag till Riksdagens beslut, tillåter jag mig fråga: om den förste talarens yrkande skulle, mot min förmodan, vinna kammarens bifall, hvad innefattar då detta beslut?

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande moment hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Anslag för
undersökning
rör. anlägg-
ning af en
statsjernväg
mellan Krylbo
och Örebro.

Herr Almgren, Fredrik: Äfven om, hvad jag har anledning att förmoda, den af motionärerna omförmälda bansträckan i sjelfva verket skulle blifva något längre, än hvad motionärerna tänkt sig — förmodligen 115 kilometer i stället för 90 à 95 kilometer — skulle likväl äfven i detta fall denna bansträcka bereda en gen-

väg för förbindelsen mellan norra och södra Sverige, som skulle förkorta den nuvarande statsbanevägen med icke mindre än 210 kilometer och den kortaste nu befintliga routen, den kombinerade stats- och privatbanevägen öfver Tillberga, med åtminstone 60 kilometer. Och hvad en sådan afkortning af en genomgående led i denna del af landet i nationalekonomiskt afseende betyder, derom skall jag be att få gifva en kort antydan.

I anslutning till en af de föreslagna ändstationerna, Krylbo, går statsbanesträckan Krylbo—Sala. Trafikanternas afgifter för den genomgående trafiken på denna bandel äro i medeltal 8,000 kronor per bankilometer årligen. Vore denna sträcka icke rak som den är, utan gjorde den en omväg, som förlängde den med 60 kilometer, skulle dessa afgifter för den genomgående trafiken ökas årligen med 60 gånger 8,000 eller 480,000 kronor. Och det är klart, att om denna supponerade omväg borttoges, och leden åter afkortades, så skulle en vinst i national-ekonomiskt hänseende inträda af nära en half million kronor årligen. Detta i allmänhet och för att gifva en antydan om, af hvilken vigt direkta jernvägsförbindelser äro i den ifrågasattade delen af landet.

Angående det inflytande, som den nu ifrågasatta bansträckan skulle hafva på statsjernvägarnes persontrafik, vidröra motionärerna de svårigheter, som för närvarande finnas i Stockholm att på ett tillfredsställande sätt ordna den kontinentala trafiken, och de kunde dervid äfven hafva tillagt trafiken på Norrland, på den grund att den genomgående post- och persontrafiken mellan södra och norra Sverige för närvarande föres öfver Stockholm, till följd hvaraf de norrut gående tågen tvingas att här vänta, till dess de söderifrån kommande anländt, och vice versa. Till hvad motionärerna sålunda anført skall jag be att få lägga några ord. De försök, som af statens jernvägsstyrelse gjorts att leda den genomgående post- och persontrafiken den kortaste vägen öfver Tillberga, hafva visat, att de härför nödvändiga genomgående tågen medföra icke oväsentliga kostnader och olägenheter för vederbörande privatbanor, hvilka kostnader och olägenheter dessa icke vilja vidkännas utan godtgörelse af statsbanorna. Men det vore orimligt att begära, att statens jernvägar skulle icke allenast frivilligt afstå från en trafik, öfver hvilken de för närvarande disponera, utan till på köpet betala för att blifva af med den. Derrför kommer nog förhållandet, hvarom nyss nämndes, att kvarstå, så länge icke annan utväg finnes för förbindelsen mellan norra och södra Sverige än att fortfarande draga den öfver Stockholm. Men skapas nu genom den ifrågasattade sträckan en statsbanel, som i sig upptager den direkta förbindelsen, då ändras förhållandet, och det blifver då möjligt att, med afgangstid klockan 7 och med ankomsttid ungefär klockan 11 på qvällen, i Stockholm och Östersund respektive Sundsvall så ordna förbindelsen mellan dessa städer, att den bekvämt kan ske på dagen, och så snart — det torde dröja två eller tre år — jernvägssträckan Stockholm—Malmö blifvit satt i bättre skick för hastigare befordran vintertiden, än

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

Anslag för undersökning rör anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

hvad nu är fallet, och samtidigt i Köpenhamn ästadkommits skenförbindelse mellan ångfärjehamnen och jernvägsstationen, blifver det möjligt att med afgangstid från Stockholm kl. 6 och ankomsttid mellan kl. 10 och kl. 11 f. m. så ordna kontinentalförbindelsen till och från Stockholm. att snälltågen mellan Stockholm och Malmö sättas i förbindelse med *dagrouten* mellan Köpenhamn och Tyskland, till hvilken man nu på utresan kommer ett par timmar för sent under vintertidtabellens giltighetstid af åtta månader, och med hvilken man afvenledes på hemresan till Stockholm från Tyskland saknar anslutning till de svenska banorna under samma tidtabells giltighetstid. Det synes mig därför, att den nu föreslagna trafikleden har stort inflytande på ordnandet af den kontinentala trafiken. Att den har stor betydelse för Norrland och dess person- och postförbindelser med Stockholm och Malmö, säger sig sjelft.

Hvad godstrafiken beträffar, hafva redan motionärerna tydligt uttalat, att den skulle vinna icke blott genom den förkortade vägen. utan äfven derigenom, att godset från Göteborg och Malmö, från vestra och södra Sverige, till Norrland skulle befordras på en enda bana, statens, i stället för att, såsom nu är fallet, föras öfver flera banor eller banområden, hvilket alltid medför omgång och särskilda kostnader.

Under sådana förhållanden frågar jag: Hvad skulle väl hindra Riksdagen att nu lemna sitt bifall till motionärernas framställning om ett anslag för undersökning af den ifrågasatta banan och dess kostnader? Jo, säger statsutskottet, anslag för undersökningar om nya statsjernvägars lämpligaste sträckning bör icke af Riksdagen anvisas på grund af enskild motion, enär dylika undersökningar gifvetvis böra föregås af en utredning, verkställd äfven den af Kongl. Maj:t! Hvad skulle då en sådan utredning innebära? Väl först och främst en allmän öfverblick af de fördelar, som skulle vinnas genom denna banas byggande! Ja, dessa synas mig verkligen ligga i så öppen dag för hvar och en, att en utredning derom icke är behöflig. Vidare: ett utlåtande af generalstabens. Men här är ju fråga om en bana långt från kusten, långt från landets gränser, långt från hvarje befastadt område, och hvilken i strategiskt afseende icke gerna kan vara annat än en välkommen parallelväg till de redan varande banorna mellan norra och Södra Sverige. Slutligen skulle den innebära en okulär besigtning af den trakt, som den föreslagna jernvägen skulle genomgå. En sådan utredning är dock redan verkställd. Jag hänvisar i afseende hära till det resultat deraf, som finnes angifvet på jernvägskomiténs karta af år 1859, af hvilken ett exemplar finnes sedan årtal tillbaka här i den s. k. sammanbindningsbanan uppsatt.

Jag respekterar högt statsutskottets varsamhet vid behandlingen af hvarje fråga, som afser utvidgningen af vårt statsbanesystem; och vore här fråga om att genast bevilja en eller annan million eller afsätta en eller annan million för nya stambanor, så

skulle jag dela utskottets uppfattning, men motionärernas framställning är långt blygsammare. Fattar jag den rätt, afser den, att Riksdagen måtte, på grund af den utredning, som för många år sedan blifvit gjord, på grund af det allmänt erkända behovet af förbättringar i både gods- och persontrafikens förhållanden, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande en summa af 15,000 kronor, för att Kongl. Maj:t måtte sättas i stånd att undersöka de kostnader, som skulle vara förenade med denna banas byggande, och sedermera för Riksdagen framlägga det förslag, som deraf kunde föranledas. Jag kan icke finna, att Riksdagen handlar på något sätt ovarsamt, om den bifaller motionärernas förslag. Härtill skulle jag också gerna yrka bifall. Men då jag finner, att en reservant har nedsatt den ifrågavarande summan något, och då jag har anledning förmoda, att hans framställning sålunda torde hafva större utsigt att vinna framgång än motionärernas förslag, får jag yrka bifall till herr Bohnstedts reservation.

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

Herr Bohnstedt: Utskottet har hemställt om afslag å motionärernas förslag af det skäl, »att den utredning, som gifvetvis bör föregå undersökningar om nya statsjernvägars lämpligaste sträckning, och utan hvilken utredning Riksdagen icke torde böra uttala sig till förman för anläggande af ny statsbana, ej kan på tillfyllestgörande sätt åstadkommas annat än genom Kongl. Maj:ts försorg». Jag skulle respektera dessa skäl, om här vore fråga om en större jernvägsanläggning, om hvilkens sträckning man vore oviss, men då det endast är en kort sammanbindningsbana om cirka 100 kilometer mellan två gifna ändpunkter, Krylbo och Örebro, hvarom fråga här är, så anser jag icke det vara någon fara deruti, att Riksdagen toge till ordet i frågan och beviljade ett anslag för den ifrågasatta undersökningen; och är jag förvissad, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet icke skulle illa upptaga ett sådant Riksdagens initiativ.

Jag öfvergår nu till de skäl, som för mig varit bestämmande att upptaga motionärernas förslag. Jag anser denna bana för det första bilda en vigtig länk i statsbanekedjan, för det andra vara en lokalbana af stor betydelse, och för det tredje anser jag nödvändigt, att denna fråga nu kommer under behandling för att derigenom motverka koncessionsansökningar för konkurrenslinier.

Hvad den första frågan beträffar, har den förste ärade talaren yttrat rätt mycket om banans egenskap af statsbanelinie. Om man ser på kartan, finner man, att linien Krylbo—Örebro är den rakaste vägen från Norrland öfver Hallsberg till Göteborg och öfver Hallsberg—Mjölby-banan till Malmö. Det är således äfven gifvet, att denna bandel komme att användas för person- och posttrafiken från Norrland till vestra och södra Sverige, då den förkortar vägen med mer än 200 kilometer. Är det för post- och persontrafiken af vigt att få afstånden förkortade, så är det af ännu större vigt för godstrafiken. Hvad denna del af frågan anår, torde jag icke behöfva yttra mig vidare.

Anslag för
undersökning
rör. anlägg-
ning af en
statsjernväg
mellan Krylbo
och Örebro.

(Forts.)

Med afseende å det andra skälet, det nemligen, att banan bör blifva en lokalbana af stor betydelse, så vill jag erinra om att banan, som kommer att genomlöpa Vestmanlands läns förnämsta bruksdistrikt, då den utgår från Krylbo, berör först Norbergs stora gruffält, sedan vid Fagersta bruk kommer att skära Strömsholms kanal och upptaga trafiken utefter denna kommunikationsled. Derefter kommer den antagligen att gå öfver Riddarhyttans gruffält och beröra de stora anläggningar, som finnas i den trakten, samt tangera Uttersberg—Köpings-banan, hvarefter den säkerligen kommer att skära Frövi—Ludvika-banan och således äfven der komma i beröring med de stora gruffält och jernverk, som ligga utefter denna bana. Sedan skulle den skära Nora—Ervalla-banan och komma i beröring med Nora gruffält och med der befintliga industriella anläggningar. Den komme således att upptaga trafik från rätt betydliga delar af såväl Vestmanlands som Örebro läns bergslag. Jag ber härvid få fästa upmärksamheten på, att ensamt Örebro län representerar inom jernhandteringen 26 procent af hela Sveriges jernstillverkning. — För en sådan jernstillverkning behöfves mycket kol, och dessa kol kunna icke fås inom länet, utan måste sökas derutom. Gifvet är, att Norrland då kommer att blifva den kolmarknad, som kommer att sökas. Denna bana skulle således bidraga till de norrländska skogarnes användning till kol och till en utvidgad jernstillverkning inom de distrikt, hvaröfver den komme att gå.

Hvad beträffar det tredje skälet, eller nödvändigheten att nu behandla frågan för att dymedelst hindra ansökningar om koncession för konkurrerande linier, ber jag få erinra, att inom den trakt, jernvägen skulle beröra, finnas åtskilliga mäktiga enskilda jernvägsbolag, nemligen Köping—Hults, Frövi—Ludvika och Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägsaktiebolag. De äro mäktiga bolag, både därför att deras ekonomi är särdeles god och därför att aktieegarne till största delen äro rika engelsmän. Dessa bolag hålla nu på att slå sig tillsammans till *ett* ännu mächtigare bolag. Skulle detta förverkligas, finnes ej tvifvel om, att det nya bolaget komme att utsträcka sin verksamhet och begära koncession på bana konkurrerande med statens nu ifrågasatta.

Jag har därför ansett det vara skäl, att denna fråga *nu* kommer på tal, på det man, inseende att ett viktigt statsintresse här föreligger, ej må lemna koncession åt konkurrenslinier.

Vill man hafva ytterligare skäl, så finnas de strategiska, som blifvit berörda af den föregående talaren.

Motionärerna hafva hemställt om ett anslag för ändamålet af 15,000 kronor. Jag har i min reservation nedsatt summan till 10,000 kronor af det skäl, att jag haft mig bekant, att förberedande undersökningar redan blifvit gjorda och att utredningen därför nu kunde göras billigare.

Jag får af dessa skäl yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr Tamm, Hugo: De motioner, som här föreligga, utgöra visserligen framställningar om att Riksdagen måtte bevilja 15,000 kronor till undersökning rörande den ifrågasatta jernvägen, men det torde dock icke vara om sjelfva anslaget, som frågan här gäller, ty nog har Kongl. Maj:t till sin disposition både 10 och 15 tusen kronor, om Kongl. Maj:t med de organ, som han kan kommandera till jernvägsundersökningar, skulle vilja för sådant ändamål använda beloppet. Snarare torde det vara en önskan att »Riksdagen måtte sättas i tillfälle att bilda sig ett omdöme i frågan eller uttala sig deri», som framkallat motionerna.

Det gifves nu tre sätt, hvarpå de många, som intressera sig för den föreslagna banan, kunna få detta sitt syfte befrämjad. Det första är, att, såsom också föreslagits af en reservant, Riksdagen genom beviljandet af ett anslag på förhand uttalar sig för saken. Det andra sättet är, att man erhåller en välvillig motivering — det sätt, som herr Billing upptagit. Det tredje sättet, som står till buds, är att under diskussionen framhålla de fördelar, jernvägen skulle medföra. För min del håller jag före, att det sistnämnda sättet borde vara alldeles tillräckligt för motionärens önskan.

Hvad angår de intressen, som beröras af den ifrågavarande jernvägen, skall jag icke mycket uppehålla mig vid dem. Men denna sak har dock en sida, som synes böra icke böra alldeles förbises, nemligen den, att här föreligger icke en fråga om ren nybyggnad för en jernvägskommunikationer beröfvad ort. Den karta, den förste talaren citerade, eller jernvägskomiténs karta, har den egenheten, att den nästan till intet reducerat beteckningarna för de enskilda jernvägarne, under det statens jernvägar derpå gå såsom stora blodströmmar genom landet; men när man sitter i statsutskottet, måste man observera både små och stora linier, och då visa sig kommunikationerna ej så abnorma som vid en flygtig blick på nämnda karta. Särskildt visar det sig då, att här föreligga djupare frågor, än den förste talaren ansåg. En fråga, som här föreligger, är den: skall staten konkurrera med de enskilda jernvägarne i denna trakt? Och vidare: skall ej den ifrågasatta statsbanan föranleda inköp af atminstone bitar af dessa enskilda jernvägar, eller skall den gå rent förbi dem? Frågan har därför af utskottet ansetts innefatta så många synpunkter, att det icke vore klokt handladt af Riksdagen att, innan den blifvit närmare utredd af Kongl. Maj:t, deri göra något uttalande alls.

Hvad nu angår dessa enskilda jernvägar, så hafva motionärerna sagt, att »i dessa otillfredsställande taganordningar på de enskilda banorna lära ändringar ej kunna ske utan större uppoffringar från bolagens sida, än deras ekonomi tillåter», men om man hyser den ömhet för de enskilda jernvägarne, som uttalats i dessa ord, tror jag att man bör besinna, att det blir ännu svarare för dem att reda sig, om staten bygger en konkurrerande bana, som tar från dem en stor del af deras inkomst. Det måste be-
sinnas, att i de enskilda jernvägarna blifvit nedlagda ganska stora

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.
(Forts.)

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

kapital, och i följd häraf synes det mig kräfvas en viss varsamhet från statens sida, när det gäller både att bevilja koncessioner på nya sådana jernvägar och att bygga statsbanor. Det förekommer eljest rätt ofta, att man genom nya anläggningar trycker ned och försvagar den och den förutvarande industrien. Man hör ock ofta uttalanden af fröjd öfver att nya fabriker och industriella anläggningar uppstått, utan att man fäster sig vid att dessa lefva icke af att skapa något nytt, utan af att undergräfvat och dödat äldre, men med svagare kapital försedda företag. Och på samma sätt kunna statens jernvägar komma att verka.

På dessa grunder har jag ansett det klokast och riktigast, att, om än motionärerna varit i sin rätt, då de framhållit de fördelar den föreslagna banan skulle medföra, Riksdagen dock icke på förhand gör något uttalande i saken, utan deri förhåller sig fullkomligt passiv. Det finnes ej heller någon anledning antaga, att ej regeringen skall fortfarande ställa sig vaken och verksam, då det gäller att befrämja statens jernvägar, såsom den visade senast förra riksdagen, och, ehuru jag ej kunde gilla hvad som då skedde, anser jag, att motionärerna och Riksdagen med full trygghet kunna i regeringens och särskildt herr civilministerns händer öfverlemnas att i detta hänseende taga värd om statsbanornas intresse.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Svedelius: Då jag till alla delar instämmer med motionärerna och delar de åsikter, som i den föreliggande frågan uttalats af de två förste talarne, har jag äfven, utan att vilja upprepa deras skäl, ansett mig böra gifva denna min mening till känna.

Det har redan, särskildt af den andre talaren i ordningen, blifvit påpekadt, hvilken stor lokal betydelse den ifrågasatta bansträckan skulle hafva för Bergslagen. Med instämmande för öfrigt äfven i hvad derom yttrats, vill jag jemväl påpeka, att denna bana äfven skulle medföra den betydande fördelen, att en lättare förbindelse åstadkommes emellan Bergslagen och Nerikes bördiga slätter samt dess outtömliga kalktillgångar, hvilkas produkter skulle kunna föras till Bergslagen och der finna god afsättning. Allt gifver sålunda vid handen, att en betydlig trafik på banan skulle uppstå dels af nu nämnda produkter, dels af sådana, som alstras inom det område, banan skulle komma att genomgå. Att detta äfven blifvit i vida kretsar insedt, därför föreligger ett ganska uppenbart bevis i de tätt och ofta förekommande förslagen om nya jernvägsanläggningar inom området i fråga. Det har i det tysta utkämpats rätt stora strider rörande jernvägsförbindelser i dessa trakter, och enligt min öfvertygelse skulle det lyckligaste sättet både att förhindra de stridigheter, hvilka sålunda allt emellanat yppats, och att föra fram de obestriddliga intressen, som i denna landsdel förefinnas, vara, att en stambana der droges fram, sålunda bildande en hufvudlinie, till hvilken de mindre bibanorna från de skilda orterna kunde ledas. På detta sätt skulle säkerligen allas intressen bäst tillgodoses.

Jag tror äfvenledes, att det skulle vara af synnerligen stort gagn, om nu Riksdagen uttalade den asigten, att en så beskaffad bana också måtte komma i statens hand, ty då fördelarne af denna förbindelse väl blifvit till fullo insedda, kommer det tvevelsutan icke att töfva, förrän från enskildt håll ansökningar om koncession för anläggning af den nu ifrågasatta eller någon dermed nära sammanfallande bana inga till Kongl. Maj:t, och skulle Riksdagen nu afvisa tanken att för statens räkning bygga denna bana eller åtminstone deremot ställa sig i någon mån kylig, så kan det väl tänkas, att Kongl. Maj:t sedermera icke skulle anse sig kunna annat än bevilja koncession för denna jernvägslinie åt enskilde. Ett sådant förhållande skulle jag emellertid på det djupaste beklaga. Det är väl bekant, att en mycket stor del af aktierna i de privatbanor, som finnas i denna trakt, ligga i utländska händer, och en tydlig sträfvan att konsolidera dessa smärre linier i en enda stor komplex har på senaste tiden framträdtt. Jag tror icke att det skulle vara lyckligt, om det midt i landet skulle finnas en sådan stor komplex, som låg i utländska händer och på så sätt afskilde förbindelsen emellan statsbanornas olika delar, att den afklippte statens eganderätt till en sammanhängande bansträcka, och synes det mig därför vara i hög grad önskvärdt, att ifrågavarande linie kommer i statens händer. Visserligen hyser jag i likhet med den siste talaren den förhoppning, att Kongl. Maj:t vid pröfningen af en sådan eventuel koncessionsansökning dock skulle känna sig fullt oförhindrad att sjelf vidtaga erforderliga förberedande åtgärder för att här få en stambana byggd, men uppenbart torde äfven vara, att, om ett afslag å hvad nu blifvit föreslaget skulle blifva Riksdagens beslut, Kongl. Maj:t vid denna pröfning skall ställa sig mera tveksam gent emot ett dylikt förfarande, än om frågan aldrig hade blifvit väckt i Riksdagen. Då frågan emellertid nu blifvit väckt, anser jag det därför vara af stor betydelse, att Riksdagens uttalande deri utfaller gynnsamt för motionärernas framställning.

Med den siste talaren är jag naturligtvis fullkomligt ense äfven i det afseendet, att det ingalunda är önskligt, att statsmagtarna söka att förtrycka de enskilda jernvägslinierna liksom icke heller någon annan enskild industri, men min öfvertygelse är, att den nu ifrågasatta förbindelsen mycket väl later sig göras, utan att man derigenom på något sätt förnärmar de enskilda jernvägsbolag, som förut finnas i trakten, icke ens det, som eger den lilla biten emellan Örebro och Frövi, för hvilken det på kartan väl ser mest bekymmersamt ut. En utredning af förhållandena skall säkerligen visa, att det är möjligt att ordna saken så, att icke blott det gamla Köping-Hult-bolagets intressen, utan äfven öfriga enskilda intressen blifva tillgodosedda. Jag vill icke nu inga på några detaljer, då detta torde var för tidigt, men jag kan säga, att jag sökt sätta mig in i frågan och är öfvertygad om att det finnes flera olika sätt att tillfredsställande lösa den.

Anslog för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

Likaledes skulle enligt min åsigt byggandet af denna stambana icke föra med sig någon sådan konsekvens som att staten skulle behöfva inlösa några andra bansträckor såsom fortsättning — vare sig Köping—Hult-banan eller Oxelösunds-banan. Jag tror, att dessa jernvägars intressen mycket väl kunna bevaras, stambanan må gå ned från Krylbo till Örebro öfver Frövi eller någon annan punkt.

Statsutskottet har nu hufvudsakligen fäst sig vid, att Riksdagen hittills icke bifallit några enskilda motionärers framställningar om anslag för sådant ändamål som det, hvarom här är fråga. Men om saken i och för sig är god, synes det mig, att, när grundlagen anvisar enskilde motionärer utvägen att göra sådana framställningar, hinder icke därför behöfver uppställas att antaga deras förslag, utan att någon gång må få blifva den första.

På grund af hvad jag nu sagt får jag yrka bifall till herr Bohnstedts reservation. Denna innehåller visserligen framställning om ett något lägre belopp, än motionärerna begärt, men jag hyser den öfvertygelsen, att de af herr Bohnstedt föreslagna 10,000 kronor skola vara tillräckliga, särskildt af det skäl, att redan åtskilliga förarbeten äro undangjorda, och skulle för öfrigt brist uppkomma, torde Kongl. Maj:t till sin disposition hafva tillräckliga medel att fylla denna brist.

Herr Fränckel: Då man erinrar sig på hvad sätt vårt stambanesystem tillkommit, kan man icke nog förvåna sig öfver att herrar motionärer på så lösa skäl, som motionerna innehålla, kunnat fordra, att Riksdagen redan nu skulle uttala sig i frågan. Såsom af betänkandet synes, hafva motionärerna icke heller lyckats att i statsutskottet för sitt förslag vinna någon enda ledamot från Andra Kammaren.

Jag ber att få erinra, att då statsbanesystemet skapades, så arbetade först en komité af sakkunnige män ganska länge för att bestämma stambanenätets rigtning, hvarpå tillsattes ytterligare en komité för att undersöka, i hvilka rigtningar utvidgning af detta första nät borde ega rum. Nu säga motionärerna deremot endast, »att en blick på kartan visar, att en bana direkt från Örebro till Krylbo vore kortare» än den nuvarande jernvägsförbindelsen emellan dessa punkter, samt yrka därför, att en sådan bana skall byggas. Härtill foga de visserligen ännu ett skäl, att Öfverste Ericson skulle förslagsvis hafva å sin karta inlagt den ifrågavarande linien såsom behöflig; men med afseende härå ber jag att få anmärka, att när Öfverste Ericson gjorde detta, förefunnos icke de jernvägsförbindelser, som nu finnas i denna trakt, och jag är alldeles öfvertygad om att, i fall man nu skulle yttra sig i denna fråga, man med kännedom om den icke allt för stora trängsel, som rader på de nu befintliga banorna i trakten, måste förklara frågan vara allt för tidigt väckt.

Det synes mig därför, att, innan ett förslag om en jernvägslinie emellan orterna i fråga bör kunna komma under Riksdagens

pröfning, låt vara äfven i form af en begäran om ett anslag till undersökning, detta icke bör ske förr, än frågan om liniens behöflighet blifvit af Kongl. Maj:t utredd. Och de små synpunkter, som i jernvägs-tekniskt afseende här blifvit af en talare framhållna, synas mig fullkomligt otillräckliga för att kunna förmå Riksdagen att på rak arm fatta beslut i ämnet.

Det har redan blifvit framhållet, att, med kändedom om den omsorg, med hvilken regeringen vårdar statsbanorna, denna stora egendom på c:a 325 millioner kronor, och tillgodoser dess intressen, det icke är tänkbart, att icke regeringen skulle, om behof af denna linie föreläge, hafva funnit sig föranlåten att i ämnet göra en framställning i sådant skick, att frågan kunde af Riksdagen behandlas, och detta i den form, som i dylika fall är den vanliga.

Vidare är att märka, att i motionerna föreslagits, att Riksdagen måtte medgifva, att Kongl. Maj:t finge af tillgängliga medel använda den ifrågasatta summan till verkställande af utredning och undersökning af lämpligaste sättet för åstadkommande af jernvägsförbindelsen, men ett sådant medgifvande tror jag icke att Riksdagen behöfver lemna Kongl. Maj:t.

Om det också i en framtid skulle kunna sättas i fråga att bygga en sådan jernväg, som den motionärerna nu föreslagit, kan jag således icke finna annat, än att utskottet haft fullt skäl att, sådan frågan nu föreligger, göra det uttalande, hvartill utskottet kommit — hvilket uttalande icke är afsedt att uppställa något hinder för Kongl. Maj:t att, om han skulle finna sådant lämpligt, ändock utreda frågan, som då erhöle behandling i den form, hvilken jag anser vara den enda möjliga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Asker: Jag vet mer än väl, huru vanskligt det är att söka rubba ett statsutskottets betänkande, och jag är den förste att erkänna konsekvensen hos detta utskott att i regeln afstyrka hvarje enskild motionärs framställning i fall af föreliggande beskaffenhet.

I motsats mot den siste ärade talaren anser jag de skäl, som tala för bifall till motionen, så starka, att jag hoppas, att Första Kammaren bringar den till en lyckligare lösning, än utskottet åsyftat. Det är nemligen här icke fråga om en kommunikationsled af lokalt intresse, utan om en kommunikationsled, som afser samfärdseln inom hela landet. Vår förnämste jernvägsbyggare, öfverste Ericson, har också framhållit denna jernvägslinies synnerliga vikt och betydelse; och då vi nu hunnit så långt i stambanenätets fullbordande, att endast en obetydlig länk mellan Krylbo och Örebro är tillräcklig för att förkorta afståndet mellan norra samt vestra och södra Sverige med mer än 200 kilometer, så anser jag, att vi icke böra lemna en så viktig fråga till en oviss framtid att ordna.

Härtill kommer, att motionen endast går ut på att ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag på extra stat för utredning och undersökning af förhållandena; och då, på sätt en af reser-

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.

(Forts.)

Anslag för undersökning rör. anläggning af en statsjernväg mellan Krylbo och Örebro.
(Forts.)

vanterna framhållit, många och stora intressen redan nu verka för utvidgningen af det enskilda jernbanenätet i den landsdel, som banan är afsedd att genomlöpa, samt koncessionerandet eller utförandet af enskilda konkurrenslinier följaktligen är att förvänta, om frågans behandling nu undanskjutes, synes mig rätta tidpunkten vara inne, att staten tager denna viktiga fråga om hand.

Då emellertid den reservant inom utskottet, hvilken varit mest välvilligt stämd för motionen, i någon mån sänkt anslagsbeloppet, och jag tror, att motionens syfte kan vinnas äfven med detta lägre belopp, tillåter jag mig vördsamt yrka bifall till herr Bohnstedts reservation.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt, samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Bohnstedt vid punkten afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 4 af sitt utlåtande n:o 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr Bohnstedt vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 61.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda memorial n:o 6, med anledning af gjord

framställning om eftergift af en riksbankens fordran hos vaktmästaren J. Thunberg, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 9, i anledning af väckta motioner om exporttull å zinkmalm och jernmalm.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att bevillningsutskottets nu förevarande utlåtande n:o 9 måtte föredragas punktvis, dock så, att andra och tredje punkterna föredragas i ett sammanhang.

Denna hemställan biföls.

Punkten 1.

*Ifrågasatt
exporttull å
zinkmalm.*

Herr Ljungberg: Jag vill till en början förklara, att jag i allmänhet icke har något emot export af råämnen, förutsatt att tillgångarne medgifva en sådan, men jag vill icke, att densamma skall få ohejdadt fortgå, utan att staten derpå gör sig någon inkomst. Derjemte har jag i motionen framhållit, att zinkgrufvorna i vårt land såväl till antal som till produktion äro i nedgående. Båda dessa synpunkter, både den statsfinansiella och den beträffande grufvbrytningens aftagande, har utskottet lemnat å sido, och i afseende på mitt syftemål att genom exporttullen befordra industriel verksamhet inom landet har utskottet blott sagt, att någon utsigt icke finnes för åstadkommande af zinkmalmsförädling inom riket. Jag kan emellertid icke förstå utskottets mening i detta hänseende; ty det är gifvet, att, då export af en råvara får hejdlöst fortgå, anledning icke gerna kan för det eller de exporterande bolagen förefinnas att anlägga verk för varans förädling, men om denna export i någon mån hämmas, nödgas vederbörande tänka på att inom landet sjelft bearbeta malmen. Då vidare utskottet säger, att inom landet saknas vissa för zinkens förädling i öfrigt erforderliga materialier — det lär egentligen vara gallmeja, som saknas — tillåter jag mig erinra, att vi här liksom i så många andra fall skulle kunna importera de erforderliga materialierna och derigenom möjliggöra en för landet mycket vigtig näring.

Jemte förenämnda skäl, som jag finner temligen torftigt, har utskottet egentligen blott det, att det stora bolag, som drifver den största exporten af zinkmalm — utskottet talar icke om de öfriga bolagen, som dock äro många och delvis betydande nog — icke skulle kunna uthärda tullen, utan nödgas nedlägga den vinstgifvande rörelsen. Männe detta är så alldeles säkert? Jag har påpekat, att bolaget haft en ganska hög utdelning, ehuru jag medgifvit, att denna utdelning härrört äfven från zinkmalmsbrytning

Ifrågasatt
exporttull å
zinkmalm.
(Forts.)

på andra ställen. Men huru står det till med nämnda bolags oförmåga att göra något, om man ser efter, hurudana dess inkomster här i Sverige hafva varit? Jag har framför mig taxeringsuppgifter för år 1894 från Hammars socken, der Ammebergsbolaget är uppskattadt till en inkomst af 318,770 kronor, och från Lerbäckes socken, der det är uppskattadt till 256,830 kronor eller tillsammans 575,600 kronor, och det är ju icke så dåliga inkomster, att man kan föreställa sig, att bolaget skulle för en liten tullavgift nedlägga hela sin stora rörelse! I alla fall hade utskottet, om det ansåg den af mig föreslagna exporttullen allt för hög, haft i sin magt att nedsätta densamma. Den hade ju kunnat nedsättas till 50 öre t. ex. per 100 kilo, och då jag hör, att man i Andra Kammaren ämnar framställa ett yrkande härom, inskränker jag mig till att i sådant syfte begära återremiss af den förevarande punkten.

Herr Svedelius: Då jag, i motsats till den siste talaren, till alla delar instämmer i det slut, hvartill utskottet kommit, anhåller jag att få uppgifva mina skäl dertill.

I olikhet med den föregående talaren hyser jag den lifvigaste öfvertygelse derom, att det icke skulle vara till ekonomisk fördel att inom landet söka åstadkomma en industri af det nu ifrågasvarande slaget. Funnes redan förädlingsverk för zink inom landet eller vore utsigterna för deras åstadkommande goda, så kunde talande skäl förefinnas att genom höga tullar på råämnet antingen förhindra utförseln eller åtminstone underlätta tillverkningen af zink inom landet. Under nuvarande förhållanden är jag emellertid lifligt öfvertygad, att ingen kapitalist skulle vaga på ett sådant företag nedlägga de stora kapital, som erfordras för att inom zinktillverkningen upptaga den snart sagdt mördande konkurrensen, som skulle uppstå med de bolag, hvilka i stor skola drifva denna tillverkning inom främmande länder. Vårt eget behof af zink är, såsom motionären sjelf uppgifver, ganska ringa. Några hundra tons af hvarje olika slag, och den större delen af en inhemsk tillverkning måste således afses för export samt på främmande marknader upptaga täflan med de stora mång-millionbolagen.

Af hvilken betydelse, bolaget La Vieille Montagnes verksamhet här i landet, är, torde framgå, då enligt uppgifter från bolagets disponent i Ammeberg detsamma i Sverige nedlagt mer än 10 millioner francs på anordningar, som här äro vidtagna. Genom denna sin verksamhet lemnar bolaget arbete åt omkring 800 arbetare och föder omkring 3,000 personer. Bolagets sätt att sköta sina affärer, behandla sitt folk och i öfrigt uppfylla sina förpligtelser till stat och kommun stå öfver allt beröm. Det synes mig derför synnerligen litet välbetänkt att lägga så stor börda på bolagets verksamhet, hvilken, jag är öfvertygad derom, måste med den höga tull, som här är föreslagen, nedläggas. Bland de uppgifter, jag mottagit från bolagets disponent, är ett officiellt utdrag

af dess böcker, som utvisar att för 1894 bolagets behållna vinst af sin affär i Sverige uppgick till 173,073 kronor; detta utgör endast $2\frac{1}{3}$ % å det i grufvörelsen nedlagda kapitalet, 10 millioner francs eller $7\frac{1}{4}$ millioner kronor. En exporttull af 10 kronor per ton skulle med en utskeppningskvantitet af 22,000 tons per år öka bolagets årliga utgifter med 220,000 kronor. Deraf torde tydligen framgå, att bolaget i sådant fall vore ur stånd att fortsätta sin verksamhet, och hvad betydelse detta skulle hafva för orten och den mängd människor, jag nyss nämnde der hafva sin utkomst, derpå torde icke många ord behöfva spillas.

Bolaget har, såsom jag vidare kan nämna, i utskylder inbringat stat och kommun i medeltal under de sista åren mer än 10,200 i kronoskatt och i kommunalskatt 27,700 kronor årligen. Tjenstemännen hafva i medeltal under samma tid af sina inkomster lemnat till stat och kommun sammanlagdt öfver 5,500 kronor årligen, och arbetarepersonalen har under år 1895 i kronoskatt lemnat 3,340 och i kommunalskatt 9,830 kronor. Summan af skatter, som bolaget, dess tjenstemän och arbetare sålunda hafva utbetalat till stat och kommun, utgör i medeltal omkring 56,700 kronor årligen. Redan häraf synes, hvilken betydelsefull verksamhet bolaget utöfvar; och hvilka farliga följder, ett nedläggande af bolagets verksamhet skulle medföra, torde äfven häraf framgå.

Nu har den siste talaren yrkat, att endast hälften af den i motionen föreslagna tullen skulle åsättas. Dermed kunde ju möjligen tänkas, att bolagets verksamhet kunde fortfara, men då bolaget, såsom jag nyss nämnde, sysselsätter en stor arbetarepersonal, till hvilken den under sistlidna året såsom arbetslön utbetalade mer än 500,000 kronor och för hela rörelsens bedrivande i Sverige 1,056,200 kronor, hvilken summa nästan helt och hållet, med undantag af inköpspriset på stenkol m. m., äfven inom landet utgifvits, ty också transporten från Göteborg till Amsterdam sker genom svenska fartyg, så, om äfven med en mindre tull än den af motionären föreslagna bolagets verksamhet skulle kunna fortsättas, är uppenbart, att bolaget icke längre skulle förmå att på samma mörstergilla sätt som hittills tillgodose sina arbetares bästa, utan nödgas göra alla möjliga inknappningar för att åtminstone upprätthålla affären. Då vidare, såsom jag i början af mitt anförande nämnde, någon svensk industri af denna beskaffenhet icke finnes och svårigen torde kunna förväntas, som skulle kunna hafva fördel af den föreslagna tullen, har jag för min del funnit, att utskottet haft det fullaste fog för sina uttalanden, och jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Stephens: Föreliggande motion är enligt min asigt i hufvudsak rigtad mot bolaget La Vieille Montagne, som exporterar zinkmalm från Ammeberg, men träffar äfven andra grufvor inom vårt land, som bearbetas af svenske män. Hvad nu särskildt Ammebergsmalmen beträffar, är den icke hvad man i allmänhet kallar råmalm; på densamma nedlägges ganska mycket arbete.

*Ifrågasatt
exporttull å
zinkmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull å
zinkmalm.*

(Forts.)

Efter brytningen i grufvan och handskrädning af densamma blandas den med stenkol och brännes. Derefter forslas malmen på jernväg till Ämmebergsverken, hvarest den undergår en hel mängd mekaniska processer, som kallas anrikning, hvarefter den kallas anrikad malm eller slig. Den anrikade malmen måste sedermera rostas för aflägsnande af befintligt svafvel, och först nu är malmen färdig till export. Man ser således, att ganska mycket arbete och kostnad nedläggas på Ämmebergsmalmen, hvilken kostnad kan beräknas till omkring 5 kronor per ton råmalm eller 15 kronor per ton anrikad malm, hvartill kommer 8 kronor 50 per ton slig för rostningen af den anrikade malmen. Härigenom beredas naturligtvis arbetarne vid Ämmeberg stor förtjenst och fördel, och min tro är, att äfven en tull till halfva beloppet af den utaf motionären ursprungligen föreslagna skulle vara tillräcklig för att tvinga det belgiska bolaget till rörelsens nedläggande. Vi hafva nysst hört, hvilka stora kapital, 10 millioner francs, här äro nedlagda samt hvilken ringa ränta, detta kapital afkastar. Under sådana förhållanden är det min tro, att åsättandet af exporttull å zinkmalm vore en mycket vågad sak, samt att man på detta sätt skulle förstöra och tillintetgöra en stor och för landet nyttig verksamhet. Sedan kommunikationerna inom vårt land förbättrats, hafva åtskilliga zinkmalms-anledningar och zinkgrufvor, som förut icke kunnat på grund af för dryga transportkostnader med fördel bearbetas, kommit under arbete. Sålunda bröts malm och gjordes försöksarbeten under åren 1890—91 på 45 ställen. Denna brytning har emellertid redan aftagit så, att 1894 arbeten bedrefvos på endast 14 ställen, men detta aftagande kommer sig icke deraf, att malmen skulle vara utarbetad eller på grund af bristande malm-tillgångar, utan af helt andra förhållanden. Det finnes nemligen otaliga ställen inom vårt land med tillgång på zinkmalmsanledningar, men dels äro malmerna så fattiga, dels äro de så intimt blandade med andra mineralier, dels innehålla de så mycket bly, — detta så vida icke blyet och zinken tillsammans förekomma i så stora quantiteter som 50 % eller deröfver, hvilket sällan förekommer — att malmen icke lämpar sig till export i rätt eller oanrikadt tillstånd, och följaktligen för att blifva användbar härtill fordrar anläggningen af dyrbara anrikningsverk, hvilka i anläggning i allmänhet kosta 20,000 kronor för hvarje tusental ton bruten malm. En följd häraf är, att för närvarande endast tre zinkmalmsgrufvor exportera råmalm. Att under sådana förhållanden lägga tull på malmexporten vore ju att förlama denna industri, i synnerhet som tull drabbade icke blott zinkmalmen, utan äfven den blymalm, som vinnes genom anrikning af zinkmalmen. Förutom zinkmalmshandteringen skulle således äfven blyindustrien få ett hårdt slag genom den nu ifrågasatta tullen. Man har länge önskat samt gjort dyrbara experiment för att åstadkomma en tillverkning af metallisk zink inom landet, men detta har mött åtskilliga svårigheter, och i nuvarande stund finnes ingen anledning till att få en sådan industri i gång, till följd deraf att man

för närvarande mycket arbetar på fullkommandet af den elektriska metoden för frambringande af metallisk zink i motsats till den hittills brukliga eller genom destillering. Tydligt är, att ingen skall våga nedlägga stora kapital för att efter den gamla metoden framställa zink, då dessa kapital hvilken dag som helst kunna gå förlorade genom den nya uppfinningens framträdande. Dessutom kan man vara öfvertygad derom, att hade det lönat sig att här i landet producera metallisk zink, skulle redan en sådan fabrikation funnits vid Ammeberg. Vår zinkmalm är i allmänhet ganska fattig och lämpar sig icke enbar till zinkproduktion, utan måste blandas med andra malmer för att för flera ändamål duglig zinkmetall skall kunna framställas. Exporten har också varit jmförelsevis ringa. Sålunda uppgick den i jmförelse med hela världens zinkmalmsproduktion 1890 till 1,9 %, 1891 till 1,7 och 1892 till 1,6 %. Sedan dess har exporten ytterligare minskats till följd deraf att vid Broken Hill i Australien anträffats stora lager af mycket god zinkmalm, som på senare tider kommit i marknaden och uttränger andra tillgångar.

Till följd af alla dessa nu framställda förhållanden får jag yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmanen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 2 och 3.

Herr Bergman: Anledningen till att förslag om åsättande af exporttull på jernmalm väcktes vid 1889 års riksdag hade under dåvarande förhållanden sina giltiga skäl, men att denna fråga nu åter skulle väckas till lif synes hvarken behöfligt eller välbetänkt.

Då motionärerna föreslagit en exporttull på malm af 2, 3 å 5 kronor per ton, framgår deraf tydligen, att de ej gjort sig underkunniga om de kostnader, som äro förenade med malms brytning, nedforsling till lastageplatsen, ilastning m. m., och icke heller med det pris, som malmen betingar fritt om bord i svensk hamn. De officiella uppgifterna öfver utförseln af jernmalm från Sverige gifva vid handen, att denna uppgått under 1894 i rundt tal till 831,000 tons och under 1895 till 800,000 tons. De förnämsta exportorterna äro, såsom vi veta, Grängesberg och Gellivare.

I saknad af exakta uppgifter, huru brytnings- och försäljningsprisen ställa sig vid Grängesberg, är jag icke i tillfälle att derom yttra mig, men då andemeningen i motionerna synes peka

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.*

Ifrågasatt
exporttull å
järnmalm.
(Forts.)

mot Gellivare, skall jag tillåta mig lemna kammaren korrekta uppgifter rörande förhållandena derstädes. Malmen kostar grufvegarne 6 kr. 40 öre per ton, nedförd till lastageplatsen i Luleå och inlastad i fartygen, der malmen mottages af köparen till ett medelpris af 7 kr. per ton. Då dessutom 10 öre per ton afgå för aflöningar, utskylder och afskrifning för inventariernas slitning, återstår en nettobehållning af 50 öre per ton, men denna behållning har icke kunnat utdelas till aktieegarne och kommer icke på flera år att kunna utdelas, emedan den måste afsättas för bestridande af oungämliga utgifter i och för de omfattande arbeten, som erfordras för sprängning af tunlar och orter, hvilka, ledande till malmgångarna, måste framarbetas genom hundraedelt meters tjocka granitmurar. Dessutom pågår anläggningen af ett elektricitetsverk af 800 hästkrafter jemte kraftöfverföring derifrån till de spridda grufgrupperna och tunlarna i och för belysning, diamant- och grufborrning, malm- och vattenuppföring m. m. Kostnaderna för detta verk äro beräknade till något öfver 300,000 kr.

Vid anförande af dessa sakförhållanden, hvilka i afseende på inkomster och utgifter varit framlagda för berednings- och taxeringsnämnderna, torde motionärerna finna, att en exporttull, huru liten som helst, icke blott skulle utöfva ett menligt inflytande på affärens ostörda gång, utan den skulle verka detsamma som ett exportförbud. Huruvida följderna af ett så ödesdigert beslut skulle lända staten till båtнад, torde vara väl värdt att af förslagsställarne tagas i noggrant öfvervägande. Under svårigheter och strider, under stora uppoffringar och risker har Gellivare malmberg kommit i svenska mäns händer, hvilka för denna tunga affärs bedrifvande och för dessa förr så ödsliga bygders kultiveringande, befolkande och bebyggande nedlagt 10,000,000 kronor svenskt kapital. Grufbrytningen verkställes uteslutande af landets arbetare, malmen nedtransporteras till kusten på Gellivarebanan, hvilken, som vi veta, eges af svenska staten, som på densammans inköp och fullbordande nedlagt $9\frac{1}{3}$ millioner och som under de senaste åren för malmtransporten tillgodofört sig en nettoinkomst af cirka en million kronor årligen. Ehuru detta förhållande synes böra tillfredsställa äfven de klenmodiga, så fordrar man i sin oförnöjsamhet ännu mycket mera.

Af motionärernas resonnement framgår, att de icke prompt yrka på något exportförbud på malm, utan endast en lämplig exporttull icke högre än 2, 3 å 5 kronor pr ton och så afpassad, att utförseln af malm derigenom skulle minskas, på samma gång som malmpriset skulle höjas och staten derigenom beredas en årlig inkomst ifrån 1,800,000 till 4,500,000 kr., allt efter som tullen bestämmes från 2 till 5 kronor per ton och under förutsättning af en årlig utskeppning från Sverige af 900,000 tons. Man skulle, heter det, genom denna anordning bespara våra malmrikedomar i afbidan på den tidpunkt, då alla öfriga länders malmtillgångar vore uttömda. Sverige skulle då ensamt beherska järnmarknaden och en gyllene tid inträda för den svenska järnhandteringen.

Men månne den föreslagna tullsatsen i sjelfva verket skulle kunna åstadkomma en minskning i malmexporten? Jag måste härvid resonnera med förslagsställarnes egna premisser. Motionärerna antaga, såsom nämnts, att den föreslagna tullsatsen icke skall verka hårdare, än att malmbrytningen framgent skall medföra tillfredsställande vinst. Men hvilken anledning förefinnes då för grufvegarne att inskränka malmexporten, då denna i alla fall lem-nar en skäligen vinst, ehuru visserligen mindre, än om tullen icke vore åsatt? Så länge grufvbrytningen gifver vinst, kan man taga för gifvet, att den kommer att bedrivas i samma omfång som förut, ja, måhända i ännu större, ty i samma mån som affärens vinstkraft minskas, ökas tillverkningen; man vill på detta sätt få fram samma vinst i quantum, som man eljest skulle fått med en mindre produktion.

I motionerna läses vidare, att den som föreställer sig, att malmtillgångarne i utlandet och i vårt eget land äro outtömliga, mycket misstager sig, och att den ständigt växande malmexporten icke bör vara glädjande för sanna fosterlandsvänner. Ja, det skulle mycket glädja mig, om jag kunde lugna dessa af oro och bekymmer upprörda känslor genom att medelst några officiella siffror visa, att den befarade, snart stundande malmbristen på verdensmarknaden är helt och hållet illusorisk.

Med Lothringens införlifvande och på grund af storhertigdömet Luxemburgs kvarstannande i tyska tullförbundet har Tyskland kommit i besittning af mäktiga malmlager med mycket hög fosforshalt. Lothringens jernmalmfält äro uppmätta till en areal af 35,000 hektar och beräknas innehålla en malmtillgång af 2,000,000,000 tons minett-malm.

Malmdepositionerna i Luxemburg äro uppskattade till 290,000,000 tons. Detta land med sina svagare malmer, som hålla 30 å 40 procent, var nära att förlora sin marknad till följd af den konkurrens, som uppstod genom införseln till Tyskland af starkare malmer med hög fosforshalt. Men detta trångmål visste Tyskland att genast undanrödja genom så stor nedsättning af jernvägsfrakterna, som erfordrades för att Luxemburg skulle kunna ut-härda den svåra täflingsstriden.

Om man här i landet ville taga denna praktiska och kloka åtgärd till föredöme, så skulle vår jernhandtering erhålla ett kraftigt verkande stöd i kampen mot utländsk konkurrens, hvilket den så väl behöfver och hvilket skulle i väsentlig mån bidra till på ett vida effektivare sätt än genom exportförbud eller exporttullar höja vår jernindustri. Men jag ber att få fortsätta med öfversigten af malmtillgångarna i de jernproducerande och malm-exporterande länderna.

I Storbritannien, som årligen ensamt konsumerar 17 å 18 millioner tons jernmalm, brytas inom landet 14 å 15 millioner, resten eller omkring 3 millioner importeras från andra länder, hufvudsakligen från Bilbao. På många ställen i Tyskland, i Frankrike och i Algier finnas jernmalmer af stor omfattning. På Sardinien

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)*

Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)

och flera andra öar i Medelhafvet finnas malmer, som ännu icke kommit till användning.

Inom Ryska riket finnas på flera ställen stora malmfält; så uppskattas de i guvernementet Cherson liggande värdefulla magnetitmalmerna till 2,000,000,000 tons. I södra Spanien strax innanför Gibraltar sund, endast 7 kilometer från hafvet, finnas betydliga malmfält, der till följd af den rikliga tillgången, de låga daglönerna och den korta transportvägen omkostnaderna blifva så billiga, att malmen, fritt levererad i hamn, ej kostar grufvegarne mer än 3 sh. 6 pences per ton. Samma förhållande är rådande i norra Spanien, i Pyreneerna och Bilbaodistriktet, der enligt motiönärernas uppgift malmen snart skulle vara slut. Ifrån dervarande konsul meddelas, att under sistlidne januari månad utskeppades från Bilbao 400,000 tons.

I Amerika finnas äfven, som vi veta, många stora malmfält, af hvilka må nämnas »Lake Superior», der malmbrytningen uppgår årligen till 9 millioner tons.

I vårt broderland på andra sidan kölen finnas enligt officiella uppgifter af professor Vogt i Kristiania tvenne stora malmfält, »Dunderland» i Kanenfjord och »Neverhaugen» i närheten af Saltenfjord. Dessa grufvor äro belägna under 66 $\frac{1}{2}$ och 67 $\frac{1}{4}$ gr. nordlig latitud, således samma höjd som Gellivare. Enligt nyssnämnda auktoritetens uppgift, grundad såväl på egna som på engelska och tyska bergsmäns mätningar och beräkningar, skall gruffältet i Dunderlandsdalen innehålla 200 millioner kubikmeter malm med en specifik vikt af 4,2 eller 840 millioner tons. Jernhalten varierar mellan 50 och 65 %. Om analyserna äro gjorda på stuffer eller på generalprof, förmåles icke, men efter hvad jag under vandringar i dessa trakter erfarit, skola dessa malmer icke hålla mer än 40 % och dessutom vara mycket uppblandade med titan. Till följd af den korta jernvägstransporten, 25 km., och de billiga brytningskostnaderna beräknas malmen ej komma att kosta egaren mer än 3 mark 6 pf. fritt ombord i Mo hamn, hvilken aldrig isbelägges och der vattendifferensen mellan ebb och flod utgör endast 1 $\frac{1}{2}$ å 2 meter.

Malmfyndigheterna i Neverhaugen äro nästan likaså storslagna som de i Dunderlandsdalen. De förnämsta hittills kända jernmalmfälten inom vårt eget land äro, såsom vi veta. Grängesberg, Gellivare, Luossavara i Juckasjärvi socken samt Ruotivara i Qvickjock. Några uppgifter om malmtillgångarna i Grängesberg föreligga ej; men att dessa måtte vara af stor omfattning framgår deraf, att malmfyndigheten består af 200 gruffält med en areal af 40 tusen qv.-meter hvartera, och det djup, till hvilket malmregionens mäktighet nar, beräknas till 300 meter.

Af den geologiska undersökning, som på nådig befallning företogs 1875 af geologer, bergsingenjörer, bergmästare m. fl. för bedömande af malmtillgångarna samt jern- och fosforhalten i de norrbottniska lappmarkernas gruffält, framgår, att malmdepositionerna i Kirunavara, hvilket berg anses såsom det rikaste i nämnda

bygder, beräknas till 350 millioner tons och i Gellivare till omkring 300 millioner tons. Med en årlig brytning af 600,000 tons, eller det belopp, som Gellivarabanan beqvämt ligger nedtransportera, skulle således malmen, som ligger ofvan jord i Gellivara, räcka i 500 ar. Dessa uppgifter omfatta endast de malmkvantiteter, som finnas ofvanom den malmbergen omgifvande marken; huru mycket, som kan finnas under denna nivå är ej närmelsevis känt och således icke heller af undersökningskommissionen taget i beräkning.

Med dessa uppgifter på malmtillgångarna har jag endast velat lugna förslagsställarne i deras fruktan för den snart stundande malmbristen såväl i utlandet som inom våra egna landamären.

Motionären beklagar, att vi, i stället för att sjelfva bearbeta vårt värdefulla jern skicka det ifrån oss till utländsk förädling. Det är riktigt, att förädlingen inom landet är ett sant fosterländskt syftemål, till hvars uppnående det höfves oss att sträfva, men i föreliggande afseende torde åtminstone för närvarande den saken lättare vara sagd än gjord. För att man skall kunna tillgodogöra sig de fosforrika jernmalmen, fordras cokesmasugnar för malmens nedsmältning och fosfors afskiljande från jernet, men då sådana masugnar med ett enda undantag ej finnas i vårt land, så är de fosforhaltiga malmernas förädling här i närvarande tid omöjliggjord. Att i någon större utsträckning för oförmålda ändamål uppföra sådana kostsamma förädlingsverk synes mindre välbetänkt, då vi stå inför en uppfinning, som inom jernhandteringen kommer att verka en stor revolution och, om den kommer till utförande, blir epokgörande för hela vår verldsdel.

Herr Ljungberg yttrar slutligen i sin motion, »att genom malmens utförande ur landet försvinner ett kapital, som icke kan återförvärfvas». Jag har ej kunnat uppfatta detta påstående anorlunda, än att här måtte hafva föresväfvat motionären tanken på några ofantliga malmkvantiteter, som vid utskeppningen sjunkit i hafvets djup och sjunkit så djupt, att man icke kunnat få upp dem eller också att malmen exporterats till insolventa personer och på det viset gått förlorad för grufegarne, ty icke kan det väl ligga allvar i det påståendet, att den malm, som föres ut och kommer tillbaka i form af guld eller dess värde för att här användas i produktionens tjänst, är ett försvunnet kapital. Malmen blir efter mitt förmenande ett kapital först sedan den upphetats ur schakternas djup och framförts till lastplatsen färdig för export, ty icke kan t. ex. den döda malm, som ligger långt upp i de lappländska fjellen och utan kommunikationer omöjlig att tillgodogöra, betecknas som ett kapital. Emellertid har denna uppfattning af malmens egenskap att vid exploitering försvinna såsom kapital helt naturligt fört mig på tanken på helt andra exportartiklar, såsom tackjern, smältstycken, göten- och stangjernsafhugg samt halffärdigt jern och stal. Dessa produkter af malmen skulle således också blifva ett försvunnet kapital. Jag tror, att man skulle komma till ett sundare resultat, om man såge saken från annan

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)*

synpunkt, som måhända vore mera praktisk och statsekonomisk.

Om vi enligt motionärens åsigt stängde våra tillgångar för utskeppning af varor, som vi ega i öfverflöd, såsom exempelvis malmerna i de lappländska fjällen, med hvilka valutor skulle vi då utjemna skillnaden mellan debet och kredit, mellan export och import, och hvarmed skulle vi betala räntor och amortering på våra skulder till utlandet? Den åsigten har gjort sig gällande i vida kretsar i vårt land, att malmexporten förstör och nedtrycker prisen på det svenska jernet. Ja, om Sverige vore det enda malmexporterande landet och såsom sådant dominerade jernmarknaden, så kunde ett sådant antagande möjligen vara berättigadt; men då, såsom jag sökte ådagalägga, malmfyndigheter i riklig mängd förekomma i flera äfven utomeuropeiska länder, der behofven fyllas till kvalitet och pris, som äro för köparne lämpliga och fördelaktiga — så tillåter jag mig uttala den åsigten, att orsaken till det svenska jernets relativt låga pris icke ligger i Sveriges malmexport, utan snarare torde vara att söka på ett helt annat område.

Genom nya förändrade tillverkningsmetoder har det svenska dyra träkolsjernet för en hel mängd förutvarande behof i utlandet blifvit öfverflödigt och ersatts af det billigare stenkols- och cokesjernet. Dessutom äro ju prisen på jern och trä liksom på andra exportartiklar beroende af konjunkturförhållanden, af vaxelverkan mellan tillgång och efterfrågan. Ett bevis härpå hafva vi i den förbättring i jernprisen och den ökade lifaktighet på jernmarknaden, som på senaste tiden inträdt. Då den årliga jernmalmsuppfordringen i samtliga jernproducerande länder uppgår till 50 millioner tons och derutöfver, så torde några hundra tusen tons ökad malmexport från Sverige föga eller intet inverka på världsmarknaden och i mycket ringa mån förmå ersätta den, efter motionärernas egen uppgift, betydligt aftagande exporten från Bilbao-distriktet.

Gent emot motionärens på elfsborgsbanken påstående, »att med exploitering och utförande af malm ur landet försvinner ett kapital, som icke kan återförvärfvas», och mot de andra motionärernas uppfattning om malmexporten, »att den suger must och merg ur vårt fosterland» — sätter jag det påståendet, att den metalliska valuta, som erhålles i utbyte mot malmen i de lappländska fjällen för att här användas i produktionens tjänst, utgör en kapitalbildning inom landet, och att det är just den ringa exporten i jämförelse med den stora varuinförseln, som suger musten och mergen ur vårt land. Det är emellertid min åsigt, och den bör delas af alla, att vi böra främja vår export, hvad i vår förmåga står, för att kunna jemna ut den stora importen. Om derfor tidsenliga kommunikationer förde upp till de rika lappska malmfälten i Norrbotten, hvilkas tillgångar ännu ligga oanvändbara, så skulle under sådana förhållanden en och en half million tons årligen med lätthet kunna brytas och exporteras, och under beräkning af ett medelpris af sju kronor per ton, fritt om bord vid lastplats, skulle årligen

inflyta ett kapital af tio och en half millioner kronor; och under en tid af exempelvis hundra år skulle således kapitalbildningen uppgått till femtio millioner utöfver en milliard, räntor och inkomster på kommunikationsleden oberäknade. Herrarne kunna tycka att detta låter mycket, men hvilka oerhörda summor har icke England intagit för sina stenkol, hvilka i väsentlig mån bidragit att ställa detta land på den framstående plats, som det intagit på världsmarknaden. Om man i det landet följt motionärernas åsigt att hålla på varan, till dess andra länders stenkolsgrufvor blifvit uttömda, hvilken omätlig kapital- och ränteförlust skulle ej genom ett sådant tillvägagående hafva uppstått! Mine herrar! Då ändtligen svensk företagsamhet funnit sig manad att i fosterländskt syfte göra till sin uppgift att öppna portarne till ett af de väldiga förråd, der Lapplands mineralrikedomar i sekler legat väl förvarade, och då staten genom den värdefulla och inkomstbringande kommunikationsleden förskaffat sig nyckeln till dessa portar, så vill man genom åsättande af exporttull på en vara, som ej mågtar bära densamma, förqväfva en ny fosterländsk och inhemsk industri i första stadiet af dess utveckling. Ej nog att producenten har stora svårigheter att öfvervinna för att kunna bereda afsättning utomlands för våra egna produkter, så skola äfven hinder uppresas inom vårt eget land för dem, som under otaliga svårigheter söka genombryta murarne till andra länders inhemska marknad. Om grufrörelsen lika lugnt och fritt som i rikets sydliga delar får förtgå ostördt äfven der uppe, så torde drömmen om framtidslandet förverkligas på ett för hela riket lyckligt sätt, och då torde man äfven med fullt skäl kunna dela de ljusa förhoppningar, som af en nyligen affiden skald uttalats rörande de norra bygdernas framtid, att

»Snart, vi hoppas, det tima skall,
Att malmens förädling till ren metall
Skall lemna vinning och arbetslöner
At landets egna, idoga söner!»

Herr Sandberg: Utan att inlåta mig på det vidlyftiga anförande, hvarmed den förste talaren undfägnade kammaren, vill jag endast yttra några ord till försvar för den af mig väckta motionen.

Bevillningsutskottet har icke aktat nödigt att anföra några synnerligen starka skäl för sitt afstyrkande af motionen. Det talas om att motionärerna skulle hafva önskat och åsyftat att med tull på jernmalm höja priset på jern. Något sådant har jag aldrig åsyftat eller hoppats. Hvad jag väntat och fortfarande tror vara grundadt, är, att en billig tull på jernmalm skulle i någon mån nedsätta priset på denna vara och således blifva till gagn för jern-tillverkningen.

Det andra hufvudskalet för utskottets hemställan är, att möjligen genom exporttull exporten af malm skulle hindras och att tullen rent af skulle kunna verka såsom ett exportförbud.

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.*
(Forts.)

Äfven i detta hänseende kan jag icke dela utskottets mening. Jag anser tvärtom, att en billig tull på jernmalm skulle hafva den verkan att i någon mån nedsätta priset för jernstillverkaren och att exporten af malm skulle fortgå obehindradt hädanefter som hittills. För att emellertid minska fruktan för den af utskottet väntade möjligheten, vill jag afstå från mitt yrkande om 2 kr. tull per ton på jernmalm och yrkar i stället endast 1 kr. per ton. En billig tull på en råvara, som utan svårighet skulle kunna förädlas inom landet, borde vara öfverensstämmande med protektionismen, såvida det är något allvar med detta parti inom Första Kammaren. Dessutom vore det väl icke så alldeles ur vägen att, när man med ljus och lykta söker nya skatteobjekt för att fylla statsutgifternas omätliga ginungagap, på detta sätt få ett och annat hundra tusen kronor. Jag yrkar bifall till motionen med den inskränkingen, att tullen må bestämmas endast till 1 kr. per ton.

Herr Cavalli: Efter den synnerligen grundliga utredning af frågan, som den förste talaren lemnat, hoppas jag kammaren icke skall illa upptaga, att jag inskränker mitt försvar för utskottets hemställan till att, med åberopande af hvad utskottet anfört, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Till bevis på att jag har fullt allvar med mina protektionistiska åsikter kommer jag att yrka bifall till utskottets förslag. Då jag 1889 väckte motion i samma riktning som de nuvarande motionärerna, skedde detta under helt andra förhållanden och helt andra förutsättningar. På den tiden egdes Gellivare malmfält hufvudsakligast af utländingar. Vidare egde utländingar äfven Luleå-Gellivare jernväg. Nu har sedan dess jernvägen kommit i statens hand; likaledes hafva malmerna der blifvit till stor del svensk egendom, och staten kan dessutom återtaga sin rätt att såsom jordegare vara med hvarje gång, några nya inmutningar ega rum. Vidare voro på den tiden svenska statens finanser så blottställda, om jag så får uttrycka mig, att man fick se till på allt sätt, huru man skulle kunna bereda staten inkomster. Alla dessa förhållanden äro nu bortfallna. Nu är jernvägen en statens egendom. Staten kan återtaga sin rätt att, om den så finner för godt, vara med såsom jordegare vid inmutningar. De öfriga malmfälten egas hufvudsakligast af svenske män; och, som sagdt, statskassans tillstånd känna vi alla väl, att den icke är i behof af denna exporttullinkomst. Derfor får jag säga, att så goda skäl som jag ansåg mig hafva den tiden, då jag väckte min motion, lika goda skäl har jag nu att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungberg: Jag ber att med ett par ord få nämna anledningen, hvarför jag, lika med några andra ledamöter af båda kamrarna, denna gång motionerat om exporttull för jernmalm.

Anledningen är den, att det hinder, som 1889 förefans mot bifall till de då väckta motionerna, nemligen de då ännu befintliga traktaterna med Frankrike och Spanien, numera icke förefinnes; och då mängden af de talare, som den tiden motsatte sig exporttull, endast tvekade att förorda den till följd af dessa traktater, ansåg jag temligen gifvet, att vi protektionister nu skulle var ense om att bifalla ett sådant förslag. Jag hade dertill äfven andra *sakliga* skäl, och det har förvänat mig att se den skiljaktighet, som förekommer emellan bevillningsutskottets af 1889 yttrande och det nuvarande utskottets. I afseende å en punkt, som äfven den talare, som nyss hade ett längre anförande, herr Bergman, omnämnde, då han ville betona, att man icke skall kalla det ett försvunnet kapital, när man tager bort malmen ur jorden, yttrade 1889 års bevillningsutskott: »Den af herr Hedlund salunda framhallna principen synes utskottet så mycket mer beaktansvärd, som genom utförandet af malmen ur landet *försvinner ett kapital, hvilket icke kan återförvärfvas, utan för alltid blifver borta*, en omständighet, som för öfrigt i och för sig manar till åtgärder, afseende att förhindra misshushållning med en stor nationalrikedom.» Deremot yttrar det nuvarande utskottet: »Vid sådant förhållande torde talet om ett genom exporten försvinnande kapital ej böra tillmätas någon betydelse.» Man kan icke neka, att detta är temligen motsägendé uttalanden. Och hvad beträffar sjelfva saken, förekommer det besynnerligt, att herr Bergman kunnat säga, att ett kapital af denna beskaffenhet icke försvinner; man har ju till och med sagt, att ett skogskapital försvinner, när man utför skogen. Det kan ju dock tänkas, att skogen växer igen, men icke har jag hört, att malmen växer igen, då man en gång tagit den. För öfrigt beder jag få fästa uppmärksamheten på en sak, som han berörde, men som kanhända icke blifvit nog uppmärksammas, och i fråga om hvilken man såväl inom pressen som här begått ett beaktansvärdt misstag. Man föreställer sig, att verdensproduktionen af malm är så ofantligt stor, samt att svenska malmbrytningens betydelse är så liten, att om man behåller eller skickar ut den, så kan det icke inverka på jernpriset. Men man uppskattar då den nuvarande tillgången på jernmalm, d. v. s. den årliga brytningen, till 50 millioner tons. Detta är efter de upplysningar, som jag ur de bästa källor förskaffat mig, för högt beräknadt; den torde icke gå till öfver 33 millioner, och det bör märkas, att denna tillgång minskas mer och mer i England, sjelfva hufvudlandet för den europeiska malmfångsten. Den hejdlösa malmbrytningen, som i senare åren uppgått till 18 millioner tons, tyckes vara der i aftagande. Atminstone minskas mer och mer den förr så betydliga årliga tillväxten. Under åren 1860--70 uppgick den årliga ökningen i malmfångst till 650,000. under åren 1870--80 till allenast 360,000 och under de 4 åren af sistnämnda period till 270,000 tons. När härtill kommer, att *tackjernstillverkningen* i Storbritannien numera är så stationär, att densamma, från att år 1873 utgöra 6,566,000 tons, ännu år 1886, trots den

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.*

(Forts.)

Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)

stora införseln af malm från utlandet, icke hunnit öfver 6,870,000 tons, så visar det sig, att de brittiska malmgrufvornas afkastning är i aftagande både i kvantitativt och i kvalitativt afseende. Enligt engelska fackmäns yttranden och särskildt af »The mining journal» får man veta, att man i England räknar numera hufvudsakligen på norra Sverige för den råvara, som Englands stora jernhandtering påkallar. Man har från deras sida, som äro intresserade för det nuvarande systemets bibehållande, velat påstå, att Sverige kan af den nu till 50 millioner tons beräknade verdensproduktionen icke lemna mer än 2 procent. Men då nämnda totalproduktion icke uppgår till mer än 33 millioner, och Sverige sannolikt snart kommer att deraf lemna 2 millioner eller 6 procent, och detta af särdeles hög jernhalt, kan vår anpart i denna produktion icke blifva utan sin stora betydelse.

Jag har nyss talat om nedgåendet på detta område i England. Om vi nu se öfver till ett annat stort jernland, *Tyskland*, så har malmbrytningen der i senare tider utvecklat sig till den höjd, att densamma redan år 1885 uppgick till 9,061,988 tons eller hälften af malmfångsten i Storbritannien, och de jernmalmfält i Lothringen, som omnämns i tidningarna och i full öfverensstämmelse dermed af herr Bergman, skola ju hålla 2000 millioner tons, om man får tro en löslig beräkning. Men hurudan är malmen? Den innehåller, efter tyskarnes egen försäkran, i Lothringen endast 40 och i det öfriga Tyskland omkring 35 procent! Den skulle således i vårt land icke ens anses brytningsvärd. Och huru uppfatta tyskarne sjelfva ställningen? Jo, de säga (t. ex. i »Hamburger Nachrichten»): »Gellivara är som skapat för oss, det är vi som hafva den största fördelen deraf, icke Sverige. Med samma anläggningar, samma arbetskraft och samma bränsleåtgång erhålla vi vid smältning af Gellivaramalmerna, med sina 65 till 70 procent, nästan dubbel kvantitet jern mot af de fattigare tyska malmen, som hålla blott ungefär 35 procent».

Gå vi derefter till *Spanien*, finna vi, att der under en längre tid pågått en omätligt stor brytning. Man har der, alldeles som hos oss, låtit malmen gå ut utan tull. Under senare tider har man utskickat omkring 4 millioner tons om året, men läser under de sista åren icke kunnat åstadkomma mer än 3,700,000 tons. Hvad har följden blifvit? Redan år 1889 sades och åberopades i en af de då ingifna motionerna om exporttull, att i Bilbao-fälten återstode 1883 endast omkring 50 millioner tons, och man ansåg, att redan inom 10 år skulle det vara slut med den hittills så betydande tillgången på världsmarknaden från detta håll. Sedan skulle turen komma till de länder, som hafva god malm att lemna. Men man må icke föreställa sig, att, därför att det någonstades i Asien och Afrika kan finnas god malm, denna äfven kan med fördel användas. Man tager naturligtvis sitt behof från sådana ställen, som äro någorlunda atkomliga samt tillika erbjuda malmer af sådan halt, att brytningen lönar sig. Då nu, såsom jag tillåtit mig anmärka, exporten af Bilbaomalm torde upphöra ganska snart,

efter hvad det påstås, uppstår ett tomrum af omkring 4 millioner ton. Det säger sig då sjelft, att den malm vi producera kommer att ega ett högt värde på världsmarknaden, och skall man då icke tänka på, att staten borde hafva någon fördel af en sådan rikedom. Det är derpå jag hufvudsakligen syftat med min motion, och det synes mig besynnerligt, att utskottet, om det funnit den af mig föreslagna tullsats för hög, icke sjelft låtit undersöka, huru vida denna malmbrytning icke kunde tåla vid någon annan, lägre exporttull. Utskottet har i stället, i den fullständigaste mot-sägelse mot bevillningsutskottets uttalande af 1889, inskränkt sig till att blott afslå motionen, och något annat resultat torde der-före nu ej vara att vänta från kammarens sida. Efter hvad jag hört skulle man i Andra Kammaren vara sinnad att föreslå en tull af 1 kr. 50 öre, men för min del skulle jag gerna förena mig med herr Sandberg om en tull af 1 kr. Jag anser det emellertid vara olämpligt att här på stående fot söka jemka på tullsatserna, utan önskar jag, för min del, återremiss till utskottet.

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)*

Herr Stephens: Jag har blifvit uppkallad af herr Sandbergs yttrande, att utskottet icke besvarat hans påstående, att en exporttull på jernmalm skulle göra malmen billigare inom landet och således vara till fördel för den svenska jernhandteringen. Men, mine herrar, så är icke förhållandet! Om Gellivare malmfält och en stor del af Grängesbergs malmfält icke existerade, så skulle detta icke komma att inverka det allra ringaste på den svenska jernhandteringen. Förhållandet är, att Sveriges förmåga att producera jern icke är beroende af Sveriges tillgång på malm; den är beroende på tillgången på bränsle. Då vi nu icke ega stenkol, utan äro hänvisade till träkol, kunna vi icke producera mera jern, än vår träkolstillgång medgifver, med mindre än att vi importerade stenkol, hvilket svårligen för närvarande låter sig göra. Då våra träkol äro ganska dyrbara, måste vi till dessa använda endast ren fosforfri malm, hvaraf kan erhållas ett fint dyrbart jern; och är det detta dyrbara svenska jern, det fina stål-jernet, som utgör vår export. Man har sagt, att denna jernexport minskats till följd af exporten af Gellivare-malm, ehuru detta jern icke står i någon beröring med de vanliga, billigare utländska jernsorterna. Motionärens påstående är för den, som är inne i saken, så orimligt, att man undrar öfver att det kunnat framkomma. Ty då förhållandet är, att hela vår malmexport icke uppgår till mer än $1\frac{3}{4}$ % af hela världens förbrukning af jernmalm, så skulle dessa $1\frac{3}{4}$ procent utöfva ett så mäktigt inflytande på jernprisen å världsmarknaden, att vår export af jern deraf skulle lida. oaktadt vart jern icke är af samma beskaffenhet som det ifråga-varande utländska jernet, hvilket till en del tillverkas af Gellivare och Grängesbergs malmer, som äro högst fosforhaltiga. Men att sa skulle vara förhållandet nödgas jag bestrida. Det var först på 1880-talet, som genom herrar Thomas och Gilchrist upptäckten gjordes att kunna extrahera fosfor ur jern, och först från den

*Ifrågasatt
exporttull å
jernmalm.
(Forts.)*

tiden har den svenska exportmalmen fått det värde den nu har. För närvarande äro vi emellertid icke sjelfva i tillfälle att använda den, med mindre den bebådade elektriska metoden skulle kunna lemna tillfälle dertill. Men kommer denna metod till stånd, så revolutioneras hela jernmarknaden och jernproduktionen. Då blifver Sverige med sina mäktiga jernmalmslager och sina stora vattenfall i tillfälle att konkurrera med hvilket land som helst, jag kan nästan säga får monopol på att förse en stor del af världen med jern; och då kommer malmexporten att af sig sjelf upphöra. Fran dessa synpunkter sedt beder jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande de nu föredragna punkterna yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Sandberg*, att kammaren skulle afslå hvad utskottet hemställt och bifalla hans i ämnet väckta motion med den ändring, att tull-satsen bestämdes till en krona per ton.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion angående förbud mot vadhållning genom s. k. totalisator.

Herr Cavalli: Jag tillåter mig uttala den gissningen, att ett af motiven för tillkomsten af detta lagutskottets förslag ligger i den benägenhet, som man här i Riksdagen har att aflåta skrivelser till regeringen: Det förefaller mången gång, som om man ansåge, att aflåtandet af en skrivelse förbinder till ingenting och att man, då det lagförslag, som skrivelsen framkallat, förelägges Riksdagen, är alldeles oförhindrad att förkasta detsamma. Då jag hyser en annan mening, eller den att Riksdagen bör taga konsekvenserna af sina skrivelser, och således, då en skrivelse framkallat ett lagförslag, att detta lagförslag bör, låt vara med vissa ändringar och modifikationer, dock i hufvudsak antagas, kan jag icke biträda den af lagutskottet här gjorda framställningen.

Jag hyllar den meningen, att ett förbud mot denna s. k. totalisator icke är af behovet i vårt land påkalladt. Såväl motionären som utskottet är ense med mig derom. Motionären säger, att totalisatorn i början framträdte under föga farliga former, och utskottet säger, att totalisatorn har ännu endast några få gånger varit använd i vårt land, och vid de tillfällen, då den användts, hafva de belopp, som förmedelst densamma omsättas, icke varit särdeles betydliga. Konklusionen af dessa premisser borde väl vara den: alltså behöfves för närvarande icke någon

lagstiftning mot totalisatorn. Men nej, motionären och utskottet skåda in i framtiden. Motionären antager, att totalisatorn likväl inom kort hos oss som annorstädes skulle visa sig ödeläggande för folkets moral och för allt flera medborgares ekonomiska välbefinnande, och utskottet förutsäger att, om ej lagens förbud kommer emellan, dess (totalisatorns) användning skall taga ökad fart, hvarjemte utskottet i detta sammanhang tillägger, att det uppgifvits, hurusom under år 1891 i Berlin vid en enda kapplöpningsförenings totalisatorer omsättningen uppgått till 27 millioner mark, och i Paris samma år ensamt vid två hufvudagentur till 75 millioner francs, siffror som, om de äro rigtiga, visa, att totalisatorsspelet med starkt lockar den stora allmänheten.

Ja, »om de äro rigtiga!» Jag vet det icke, och lagutskottet lemnar ingen upplysning om uppgiftens källa, och man är således icke i stånd att bedöma den grad af sakkännedom, som utgör uppgiftens underlag. Men nog har detta uttalande ett mycket starkt syskontycke med de notiser, som på de stora kapplöpningsfälten välvilligt tillhandahållas hvar och en, som vill höra på och som några timmar derefter mot klingande valuta gå in i boulevard-tidningarnas spalter.

Men låt det vara i Tyskland och Frankrike huru som helst, här förefinnes, såvidt känt är, icke något behof att ingripa med en förbudslagstiftning. Jag tror det är klokt, att lagstiftningsarbetet tillgodoser nutidens behof, men att utsträcka det ända derhän, att det skall förekomma möjligen tänkbara olägenheter, som i en framtid kunna uppkomma, det är att lagstifta för hastigt.

På dessa skäl yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr Rudebeck: Då jag inom lagutskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och i det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få, med anledning af hvad den siste ärade talaren anförde, yttra några ord.

Till en början ber jag få inlägga en bestämd gensaga emot denne talares antydning om det motiv, som skulle leda utskottet, och afsigten med utskottets utlåtande. Han uttryckte sig så, som om det skulle uteslutande varit benägenhet att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som föranledt utskottets hemställan. Jag vill då säga, att för visso icke någon enda utskottets medlem leddes af dylikt motiv, men deremot var det benägenhet hos utskottet att söka afhjälpa ett missförhållande, som, enligt min och mina meningsfränders åsigt, är af den betydelse, att det icke bör få fortvara.

Vidare sade den ärade talaren, att det vore icke behöfligt för närvarande att lagstifta i denna fråga, då, hvad utskottet sjelft medgifvit och äfven af motionären framhållits, denna totalisatorvadhållning ännu icke tagit den utsträckning i vårt land, att man kan behöfva hysa oro för densamma. Jag kan icke instämma deri, att om man har den uppfattning, att totalisatorsspelet är till sina verkningar skadligt eller kan vara det, man af den omständig-

Om förbud mot vadhållning genom s. k. totalisator.

(Forts.)

*Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.*

(Forts.)

heten, att hittills i vårt land dessa skadliga verkningar icke kommit till sin fulla utsträckning, har verkligt skäl att afslå begäran om lagbud mot sådan vadhållning.

Man har väl ändå både rättighet att åberopa och skyldighet att noga beakta de gifna exemplen från utlandet och uti dem se ett stöd för berättigad farhåga, att dessa missförhållanden, äfven om de ännu icke tagit hos oss den betänkliga form som utomlands, dock rätt snart och med all sannolikhet komma att göra det, om de ej i tid afhjelpas.

Samme talare uttalade sin undran — och jag har hört andra uttala samma undran — hvarifrån lagutskottet fått sina uppgifter rörande förhållandet i de främmande länderna. Jag skall be att få till kammarens kännedom meddela, att dessa uppgifter äro hemtade utur Nytt Juridiskt Arkiv för 1893, der en afhandling rörande kapplopnings-vadens straffrättsliga natur finnes intagen, i hvilken afhandling äro angifna de tidskrifter, dels tyska, dels engelska och dels franska, från hvilka dessa uppgifter äro hemtade. Jag tror således, att utskottet har med all rätt kunnat åberopa sig på desamma, och att de kunna godkännas såsom verkliga bevis på hvad som utskottet velat dermed bevisa, samt att ett försök till antydning om motsatsen bör afvisas.

I afseende på sjelfva frågan, så torde det väl icke kunna förnekas — hvad som för oss, hvilka inom utskottet medverkat till utskottets beslut, var alldeles klart — att vadhållning genom totalisator är att hänföra till ett äfventyrligt spel. Denna uppfattning har gjort sig gällande äfven i främmande länder och hos främmande länders lagstiftning, ehuru på den senare tiden man flerstådes genom förordningar, tillkomna på administrativ väg, tillätit totalisatorspelet delvis och under vissa vilkor. Den åsigt har inom Frankrike gjort sig gällande ända till senare tider, att totalisator vid vadhållning bedömes såsom äfventyrligt spel, om det utöfvas af icke sakkunniga personer, hvaremot, om det utöfvas af dem som äro i sakförhållandena kunnige, det icke hänföres under dylikt spel. Uppenbart är emellertid, hurusom, vid tillämpning af en sådan uppfattning, ofantliga och oöfvervinneliga svårigheter skola uppstå, nemligen att kunna i hvarje särskildt fall bedöma, huruvida deltagarne äro sakkunnige eller icke.

Om man nu äfven medgifver, att vadhållning genom totalisator, utöfvad af sakkunnig person, icke är att hänföra till hasardspel, blir den väl obestriddigen, utöfvad af den stora allmänheten, som icke förstår att bedöma någon enda af de omständigheter, som kunna ligga till grund för en beräkning af spelets utgång, ett hasardspel.

När vår svenska lag uttalar sig emot såväl lotterier som äfventyrligt spel, så är ju dermed också angifvet, att äfventyrligt spel af hvad beskaffenhet det än vara må och således jemväl totalisatorspelet icke af lagen godkännas. Konsekvensen af lagstiftarens sålunda uttalade mening fordrar, enligt min tanke, att, när det visar sig, att under de nu gällande lagbestämmelserna

icke kan inrymmas en form af äfventyrligt spel, som under tidernas lopp uppkommit, så är det med lagstiftarens tanke och med det allmännas bästa förenligt, att en förändring af lagbestämmelserna vidtages, hvarigenom detta nyuppkomna äfventyrliga spel icke må kunna fortfarande ohejdadt bedrifvas.

Man säger, att den lagbestämmelse, som nu äskas, skulle vara ett ingrepp och ett obehörigt ingrepp i den enskildes frihet. Jag hemställer ändå, om icke det syfte och det mål, som föranleder behovet af en lagbestämmelse, sådan som den nu ifrågasatta, är så betydelsefullt, att den enskildes frihet får därför vika, och att det för den skull icke kan sägas, att derigenom denna frihet på ett *obehörigt* sätt inkräktas.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att vår lags stadganden i afseende på lotterier äro ganska stränga. Ej ens lotteri för välgörande ändamål, eller af konst saker till Svenske konstidkares understöd och uppmuntran, är alldeles fritt, utan dertill fordras särskildt tillstånd af vederbörande myndighet, som derförinnan skall pröfva föreliggande omständigheter. När man gått så långt, att lagen icke ens i sådana fall utan vidare tillåter lotteri, som ju är ett spel, äfven det, kan man då säga, att det är rätt att låta vadhållning genom totalisator fritt utföras af en hvar, och att sådant spel om penningar bör tillståndas allmänheten mera än ett lotteri?

Huru jag än ser saken, förefaller det mig vara tydligt och uppenbart, att här onekligen föreligger ett sedligt intresse, hvilket är af den betydelse, att man icke bör underlåta att tillgodose detsamma. Och då, såsom jag förut sagt och nu ytterligare vill betona, lagstiftaren utgått från den åsigt, att äfventyrligt spel och lotteri, som ju kan sägas dermed liktydigt, äro förbjudna, men lagbestämmelserna ej äro så affattade, att de träffa en ny betänkelig art af spel, hvilket ju är en brist, synes mig konsekvensen med rätta fordra, att lagen fullständigas med en bestämmelse, som afhjelper denna brist, och att fördenskull en åtgärd vidtages i det syfte, som här är föreslaget. Det är af dessa skäl, herr grefve och talman, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Jag skall be att få förutskicka den anmärkning, att jag icke förstår att bedöma, huruvida begagnandet af s. k. totalisator vid kapplöpningar kan vara behöfligt eller nyttigt för dessa sportöfningar. Jag skall derjemte erkänna, att jag, trots den beskrifning lagutskottet lemnat på en totalisator, icke har lyckats göra det fullt klart för mig, huru den arbetar och fördelar de olika insatserna. En sak har jag dock fått klar och viss för mig, och det är, att vår nuvarande svenska lagstiftning icke belägger användande af totalisator med straff. Enhälligt hafva domstolar förklaradt, att begagnande af totalisator icke är att hänföra till sådant äfventyrligt spel, som i lagen är belagdt med straff, icke heller till lotteri, som är förbjudet.

*Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.*

(Forts.)

Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.

(Forts.)

Jag kan icke följa den siste ärade talaren i hans mening, då han sade, att då *vissa* äfventyrliga spel och *vissa* lotterier äro förbjudna, så fordrar konsekvensen, att *alla* spel skola förbjudas och alla lotterier vara förbjudna. Jag tror, för min del, att banden på den enskildes handlingsfrihet i dessa delar redan äro så snävt tilldragna, som man med skäl kan begära, och jag vill icke, utan tvingande skäl, lägga ytterligare band på denna enskilda handlingsfrihet.

Det är ju gifvet, att ingen kan genom lag hindra, att vadhållning kommer att ega rum såväl vid kapplöpningar som vid andra tillfällen. Det synes mig då vara en fördel, att denna vadhållning kan ordnas på ett sadant sätt, att det blir reda och ordning i förhållandena, och att den bedrifves på ett ärligt och redbart sätt. Det gör den icke, om man öfverlemnar den åt enskilda personer, så kallade bookmakers och dylika.

Det är också ett faktum, att i hela den civiliserade världen tillåtes detta spel, och det måste sålunda icke vara så synnerligen äfventyrligt eller betänkligt i sedligt hänseende.

Dessa hafva varit de sakliga skäl, hvarpå jag, för min del, icke kunnat biträda lagutskottets förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet.

Jag tillåter mig dertill att fästa kammarens uppmärksamhet på en formel omständighet i afseende å den nu föredragna punkten. Det är här föreslaget, att Riksdagen måtte i skrivelse hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lagbestämmelser i nu ifrågavarande syfte. Visserligen må man säga, att en lagbestämmelse härutinnan, såvidt den skall hänföra det klandrade förfarandet till äfventyrligt spel, måste sägas höra under strafflagen. Men strafflagens bestämmelser beröra endast den, som håller hus för äfventyrligt spel, och den, som derstädes deltagar i sadant spel. Det finnes sålunda i strafflagen inga bestämmelser, som äro analoga med denna. De lagbestämmelser, som skulle vara analogsamma med den här ifrågasatta, äro bestämmelserna om lotterier. Och skulle en lagbestämmelse komma i fråga, synes mig, att denna rimligen bör komma såsom ett tillägg till förordningen om lotterier. Denna förordning åter är tillkommen i administrativ ordning. Lika angelägen som jag är att häfda Riksdagens rättigheter i förhållande till Kongl. Maj:t rörande lagstiftning, som beror af båda statsmagterna, lika litet tror jag det vara rätt att i ett ärende af administrativ natur begära, att Kongl. Maj:t skall för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser. Det synes mig sålunda, att om något skall ske, bör det ske i en annan form än den föreslagna.

Jag tillåter mig yrka afslag å lagutskottets hemställan.

Herr Ölander: Såsom herrarne finna af betänkandet, har jag icke deltagit i behandlingen af förevarande fråga i utskottet, men hade jag det gjort, skulle jag ovilkorligen biträdt utskottets förslag. — Jag vill därför angifva min ståndpunkt i frågan och

ställer mig då helt och hållet på juridikens grund. Jag tager der-vid hänsyn till att, enligt vår svenska lag, *äfventyrligt spel är förbjudet*. Nu torde det vara obestriddigt, att den så kallade totalisatorn förmedlar *spel* bland den vid kapplöpningar närvarande allmänheten. Då blir frågan: är detta spel att anse såsom äfventyrligt? Ehuru jag har mycket liten kännedom om dessa förhållanden, tvekar jag dock icke att på denna fråga gifva ett jakande svar. Det är visserligen sant, att för den verkliga hästkännaren, för den, som kan bedöma hästens duglighet, uthållighet och äfven andra på utgången af en kapplöpning inverkan omständigheter, det kan vara en möjlighet att, med tillhjälp af alla dessa faktorer, göra en ungefärlig uträkning, huru täfingen skall utfalla, men flertalet, den stora allmänheten, eller just den åt hvilken totalisatorn erbjuder sig, har icke denna fackkunskap. För den är endast slumpen bestämmande och för den är denna vadhållning sålunda ett äfventyrligt spel.

Nu äro, som jag nyss antydt, äfventyrliga spel förbjudna. Men huru skall vid tillämpning af en sådan lagbestämmelse skillnad kunna göras emellan den, som spelar efter en på nyss nämnda insigter uppgjord beräkning, och den, som uteslutande är hänvisad till slumpen. Det låter sig helt enkelt icke göra. Då emellertid de, som tillhöra den första kategorien, torde utgöra ett ringa fåtal, under det att flertalet vid användningen af totalisatorn bedrifver ett äfventyrligt spel, och då den ekonomiska vinst, som här af är att vinna till hästafvelns befordrande, torde vara af ganska ringa betydelse och i hvilket fall som helst icke kan uppväga de olägenheter och det demoraliserande inflytande, som en sådan lockelse till spel måste medföra, anser jag, herr greve och talman, dessa skäl vara tillräckliga för att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm, Hugo: Jag tror, att denna fråga egentligen är mycket enkel. I det ena fallet hör man anföras, att totalisatorn skulle hafva någon betydelse för hästafveln och framkalla intresse för densamma, och å andra sidan uttalas, hvilket ju icke förnekas af den första, att i densamma kan ligga en viss moralisk fara för människor. Således blir det faktiskt endast att afgöra, om man sätter hästen eller människan först. Jag kan icke instämma med den gamle ridläraren, som i en af honom utgifven bok om hästen och hästens dressyr åt 1 kapitlet gaf följande lydelse: *Kapitel I. Om människan*. Människans uppgift är att styra hästen. Vare det nog sagdt om människan. *Kapitel II. Om hästen*.

Da jag för min del sätter större värde på människan än hästen, skall jag helt kort, på denna grund, yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Då jag här hörde, att den förste tälaren, herr Cavalli, med sådan märkbar ömhet omhuldade totalisatorn, kom jag att tänka på, att i Upsala i verlden professor

Om förbud mot vadhållning genom s. k. totalisator.
(Forts.)

Om förbud
mot vadhall-
ning genom
s. k.
totalisator.
(Forts.)

Geijer pastod sig hafva gjort en märkvärdig upptäckt, den upptäckt nemligen, att den gamla föreställningen, att grundelementerna voro endast tre, var allt för gammalmodig, och att dessa element rätteligen voro fyra: väte, kväfve, syre — och *Skåne*. Jag kan icke neka till, att i den föreställningen lefde jag, till dess jag till min glädje fann, att herr Cavalli var den ende skaning, som här uppträdt i denna fraga, och jag hoppas numera, att de öfriga skåningarne, liksom herrarne i öfrigt, skola med mig finna det angenämt, att man för en gang i ett betänkande, sasom här skett, verkligen betecknar sakerna med deras rätta namn. Jag bugar mig djupt för den juridiska doktrinen, som anser, att, under nuvarande förhållanden, man icke kan betrakta totalisatorn annat än — som det heter på det lärda spraket — såsom en förmedlare »af täflan mellan afsigtligt verkande menskliga krafter», men jag maste buga mig ända djupare för sjelfbevarelseinstinkten hos den stora — som jag hoppas, den största — delen af vårt folk, hvilken i totalisatorn icke kan se annat än — ett hasardspel. Deremot kan jag icke alls buga mig för denna binäring — jag vet dock icke hvilken som är hufvudnäringen, totalisatorn eller kapploppningen. — jag kan icke alls buga mig, säger jag, för denna kapploppningssport. äfven om den upphöjes till rang, heder och värdighet af en betydelsefull faktor »för förbättrande af hästafveln», ty man behöfver icke, såsom jag, vara ordförande i Svenska allmänna Djurskyddsföreningen, utan endast en vanlig människa, med lagom förstånd och framför allt icke lida af ett alltför steriliseradt hjerta för att brännmärka denna sport såsom — ett djurplageri. Ett korollarium deraf blir då, att jag önskar, att totalisatorn redan vid denna riksdag må resa all verdens väg, och att vid nästa riksdag kapploppningsinstitutionen och dess kusin, distansridten, måtte följa samma väg.

Herr Unger: Jag tror icke, att frågan ställer sig så, som herr Tamm sagt, att det vore fråga, huruvida man skulle fästa mera afseende vid människan, eller vid hästen. Jag har nemligen icke hört någon drifva den satsen, att, derest totalisatorn får fortfara, den skulle utöfva en sådan verkan, att den skulle vara förstörande för människan, men att den ändock borde fortfara för att främja hästafveln, ehuru den för hästafveln visserligen är så till vida nyttig, att totalisatorn skapar en liten biförtjenst, som kan komma denna till godo.

Om man aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att taga bort totalisatorn, tror jag icke att man dermed träffar sjelfva vadhallningen, men det är här icke fraga om lotteri eller om äfventyrligt spel, utan det är fraga om *vadhållning*, och denna är, enligt svensk lag, icke förbjuden. Då fragas: hvarför skall det vara förbjudet att halla vad genom totalisator? Den lemnar åtminstone garanti, att det går ärligt till vid vadhallningen. Jag kan icke se något särskildt skäl, hvarför man skulle utfärda förbud för en vadhallning, som står under kontroll. Man må hysa

hvilka åsichter som helst om vadhållning, ja, man må vilja alldeles förbjuda densamma, men om så är, bör man icke nöja sig med en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte förbjuda *totalisatorn*. Det kan hållas vad på hundra andra sätt. Om Kongl. Maj:t skulle förbjuda användning af *totalisatorn*, så skulle man nästa år finna på en annan anordning att hålla vad, t. ex. genom en »manipulator» eller hvad helst man vill kalla en annan dylik inrättning, och då stå vi lika när och få väl då aflåta ny skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Om förbud mot vadhållning genom s. k. totalisator, (Forts.)

Hade det varit fråga om något så allvarligt och genomgripande som att taga bort all vadhållning, hade det blifvit svenska Riksdagens skyldighet att se till, huru detta skulle tillgå, men det har icke någon vågat komma fram med ett sådant omöjligt förslag. Det vore under sådana förhållanden ofantligt litet vunnet med att taga bort *totalisatorn*.

Dessutom har jag emot denna sak samma formella betänklighet som herr Hasselrot. Denna fråga torde tillhöra den administrativa lagstiftningen, och därför vore det icke lämpligt att skriva till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t skulle i en sådan fråga framkomma med förslag till Riksdagen.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Benedicks: Emot min ärade granne till venster vågar jag särskildt yttra några ord.

Jag har också ett minne från min ungdom. Det var en kamrat, som talade om att hans moder hade två lefvande uppstoppade lutfiskar, men att den ena var död och den andra hade kommit bort. Jag vågar opponera mig emot den ärade talarens åsichter i nu ifrågavarande hänseende och räknar mig därför för denna gång till skåningarne, likasom jag äfven vågar opponera mig emot hans skäl, hvilka jag vågar räkna till de bortkomne lutfiskarne. — Att påstå, att kapplöpning är djurplågeri är helt enkelt ett löst påstående. Likaväl skulle man kunna kalla gymnastiska täfningar för människoplågeri. Hvad de öfriga skälen, som framställts här, beträffar, får jag säga, att jag, för min del, finner dem väl lätta. Det har af ledamöter i lagutskottet talats om att *totalisatorspelet* vore ett äfventyrligt spel. Men, mine herrar, jag tänkte, att *de* i första rummet borde ha respekt för domstolarnes utslag. Jag vill påminna om att både häradsrätten, hofrätten öfver Skåne och Blekinge och Kongl. Maj:t i ett sadant mal angående *totalisators* användande vid kapplöpningarne vid Helsingborg enstämmigt förklarade, att spelet med *totalisator* icke är något »äfventyrligt spel». Jag får därför instämma med herr Unger deri, att det är något helt annat än äfventyrligt spel i vanlig mening; det är vadhållning och ej hvad lagen menar med äfventyrligt spel.

Gå vi till utlandet, så måste vi medgifva, att der är det allmänna omdömet, att en förbättring i det förutvarande tillståndet åstadkommits genom införande af *totalisatorn*. — I utskottets utlåtande står det egentligen icke alls taladt om det, som är hufvud-

Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.
(Forts.)

saken, nemligen att totalisatorsspelet skulle vara att räkna till »äfventyrligt spel», och det är ju på denna grund, som herrarne vilja, att vadhållning medelst totalisator skall förbjudas. Man har dock icke kunnat framlägga bevis för att det är ett äfventyrligt spel. Jag vågar tro, att man icke heller kan åstadkomma denna bevisning. Jag skall likväl icke nu ingå på att bevisa motsatsen.

Den, som sett, huru det tillgår vid totalisatorsspelet och huru oskyldigt för den enskilde individen detta spel är, helst då ju insatserna i allmänhet äro låga, och den, som med uppmärksamhet följt huru det går till vid kapplöpningar, skall medgifva, att detta spel är mera ett enkelt nöje än ett uttryck af spelpassion eller något i den stilen. Jag tycker, för min del, att det ligger en god del af — jag tvekar icke att utsäga ordet — fariseism i den åsigt, som vill förbjuda totalisatorn. Om man medelst lagbestämmelser kunde göra menniskor till englar, då vore jag med om att lagstifta i den vägen huru långt som helst; men då så ej är, måste jag för min del yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Det förhåller sig nog så, att det icke är i svensk lag såsom regel förbjudet att idka äfventyrligt spel. Det veta vi ju allesammans, att sådant sker alldeles opåtaladt. Men i strafflagen är förbjudet att för allmänheten hålla hus för äfventyrliga spel. Det är detta, som lagen bestraffar. Så kan det ej heller blifva fråga om att förbjuda all vadhållning. Detta har ej heller någon ifrågasatt. Men hvad som påstås är, att totalisatorn, i likhet med hvad hus för äfventyrligt spel är i afseende a dessa, är en inbjudning, en lockelse för allmänheten att bedrifva någonting, som i sak är likartadt med äfventyrligt spel. Genom domstolarnes enhälliga beslut är förklaradt, att totalisatorns användande icke faller under den i nuvarande strafflag befintliga lagparagraf om äfventyrligt spel. Men om det nu förhåller sig så, som jag i likhet med lagutskottet tror att det gör, att nemligen användande af totalisatorn i sak är likartadt med det som i strafflagen är förbjudet, kan jag icke finna annat, än att det är goda skäl för att, liksom man icke vill att allmänheten skall eggas och lockas genom det ena, man icke heller skall vilja att allmänheten eggas och lockas genom det andra.

I hvad mån kapplöpningar kunna vara förträffliga för hästafveln, inlåter jag mig icke på: denna sak går öfver mina insigter, den lemnar jag till hästkarlarna, och till dem räknar jag mig icke. Men om kapplöpningar äro nyttiga och behöfva gynnas af allmänheten, synes det mig böra ske under annan form och på annat sätt än genom eggande och väckande af något, som dock i sak är spelpassion.

Utaf dessa skäl är jag sympatisk mot lagutskottets betänkande.

Herr Wieselgren: Jag har visserligen icke begärt ordet; men eftersom jag uppropats, skall jag begagna mig af denna om-

ständighet för att främst göra den anmärkningen, att skulle vi inskränka våra lagstiftningsåtgärder till de fall, då vi kunde »producera englar», så skulle kammaren vara temligen öfverflödigt; ty sådana lagstiftningsåtgärder tror jag ytterst sällan skulle ligga i vår magt att besluta. Vi få allt stämma ned våra pretentioner; och jag tror skäl vara att med allvar eftersinna, huruvida icke här föreligger ett fall, då våra lagstiftningsåtgärder verkligen må vara behöfliga.

Det är två metoder eller »system», som rätt ofta förordas till anlitande vid behandling af de lagstiftningsfrågor, som ligga inom eller beröra sedliga intressen. Den ena kallas *prohibition*, förbuds-systemet; det andra *restriktion* eller inskränkings-, begränsnings-systemet. En ärad talare yrkade nyss, att därför att vi icke skulle kunna utfärda ett bestämt förbud mot *alla* åtgöranden i detta stycke, alla vadhållningar eller äfventyrliga spel, skulle vi icke göra något alls. Han stälde sig dermed på samma ståndpunkt som, om vi gå öfver till rusdryckslagstiftningen, de skulle göra, som, om de icke kunde vinna fullkomlig förbudslagstiftning, skulle rösta emot *hvarje* lagstiftning i frågan. Jag hör dock icke till antalet af dem, som anse, att därför att man icke kan åstadkomma det totala, bör man kasta bort eller afvisa det partiella. Härvidlag är det fråga om ett steg, en partiel åtgärd, ett steg i den rätta riktningen, en restriktion. Och da jag för min del sätter mycket värde på det gamla visdomsordet att »hellre stämma i bäcken än i ån», därför att det går *lättare* att stämma i bäcken, så finner jag det icke vara skäl att vänta tills det äfventyrliga spel, som här är fråga om, tagit sådana proportioner som i utlandet; utan tror jag det är bättre att *nu* få åtgärder mot det samma viktiga. Den formella invändning, som framstälts af lagutskottets ordförande mot den kläm som föreligger, anser jag icke vara så särskildt betydelsefull, därför att det icke alls kan sägas vara afgjort, huruvida Kongl. Maj:t skall anse, att den åtgärd vi begära af honom ligger inom området för den lagstiftningsrätt, han eger på grund af 89 § regeringsformen. På sätt den föregående talaren yttrade, torde åtgärden lika väl kunna ligga inom strafflagens område, och klämman således vara fullt formelt riktig. Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag,

Grefve Hamilton: Oaktadt den förste ärade talaren sökt ställa totalisatorn i en vacker och oskuldsfull dager, kan jag icke finna annat, än att den är skadlig. Kapplöpningarna tolereras i vårt land uteslutande därför, att deras gynnare förmena, att de äro till gagn för hästafvelns utvecklande och en nyttig sport för våra kavalleriofficerare. Nu vill man beröfva dem deras allvarligare och gagneliga pregel och söka få icke fackmän intresserade för desamma genom att bereda desse icke fackmän tillfälle att tillfredsställa sin spelpassion. Det är visserligen sant, att spelet hittills ännu icke haft någon stor framgång vid vara kapplöpningar; men om totalisatorn vinner insteg hos oss, hvarför skulle

Om förbud
mot vadhåll-
ning genom
s. k.
totalisator.
(Forts.)

Om förbud mot vadhållning genom s. k. totalisator. detta ej hafva samma följd som utomlands eller den, att kapp-löpningarna derigenom blifva hasardspelens stora dagar, vid hvilka förmögenheter förloras? Jag hyser den mening, herr talman, att man bör qväfva det onda i sin linda, och af denna anledning yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner. först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Cavalli* med flere begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 34.

Herr talmannen tillkännagaf, att till honom ankommit följande nu upplästa skrifvelse af den 6 innevarande månad från herr statsrådet och chefen för kongl. sjöförsvarsdepartementet:

Härmed har jag äran meddela, att pansarbåten Odens sätande i sjön är bestämdt ega rum måndagen den 9 dennes. För den händelse några af Riksdagens ledamöter ämna sig till Finnboda för att åse aflöpningsen, afgår ångbåt, stäld till deras disposition, från Skeppsholmen nämnda dag kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

Med utmärkt högaktning

J. Christerson.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 5, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 6, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus,

n:o 7, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i samma ämne,

n:o 8, till fullmäktige i riksbanken, angående årligt understöd åt enkefru Julia Wiel-Hansen, och

n:o 9, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i samma ämne.

Herr Wieselgren erhöll på begäran ordet och yttrade: Då frågan om en läroverksreform är bragt å bane inom medkammaren i trenne der afgifna motioner, och jag anser frågan vara af den stora vikt och betydelse, att det bör vara af intresse för Första Kammarerna att lemna uppmärksamhet åt densamma redan innan den hunnit hitkomma i följd af Andra Kammarernas beslut, tillåter jag mig att väcka en motion, åsyftande en skrivelse i ärendet till Kongl. Maj:t, i hvilken skrivelse åtskilliga hufvudpunkter för en blifvande reform af de allmänna läroverken skulle angifvas, på sätt i motionen föreslås.

Härefter aflemnades ifrågavarande motion, som erhöll n:o 51 och öfverskriften »om vidtagande af åtgärder för genomförande af en läroverksreform».

Motionen blef på begäran bordlagd.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,18 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 16, 17 och 18 riksdagsordningen, samt

n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af proportionellt valsätt vid val inom Riksdagens kamrar, äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af väckta motioner om lagstiftning angående arbetstiden för arbetare i bageriyrket.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 123, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 4, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl.

Maj:t angående tiden för regementsmötena, och

n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t angående den legala annonseringen,

beslöt Första Kammaren hänvisa förstnämnda ärende till behandling af sitt tillfälliga utskott n:o 2 och det andra ärendet till handläggning af sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs herr *Wieselgrens* den 7 i denna månad bordlagda motion, n:o 51, om vidtagande af åtgärder för genomförande af en läroverksreform.

Herr *Wieselgren*: På grund af en formel anledning skall jag be att få ändra några ord i min motion, så att sista punkten

skulle få följande lydelse: »samt att åt de kommunala eller enskilda läroverk, som på detta sätt och i enlighet med af staten fastställda bestämmelser deltaga i undervisningsarbetet inom samhället, beredas de för fullföljden af deras verksamhet nödiga förmåner».

Denna hemställan bifölls, hvarefter motionen, förändrad i enlighet härmed, hänvisades till behandling af ett tillfälligt utskott.

Herr Lundeberg erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr grefve och talman! Då innebörden af den nu bordlagda motionen är af synnerlig vikt och betydelse, och det utskott, som skall behandla motionen, bör vara tillsatt just med hänsyn till denna innebörd, tillåter jag mig hemställa, att för behandlingen af motionen tillsättes ett tillfälligt utskott, n:o 3, bestående af fem ordinarie ledamöter med två suppleanter.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att vid det sammanträde, som komme att hållas nästa lördag, anställa val af ledamöter och suppleanter i det tillfälliga utskott, hvars tillsättande kammaren nyss beslutat.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 7 innevarande mars bordlagda utlåtanden n:is 8 och 10 samt bevillningsutskottets nämnda dag bordlagda betänkande n:o 12.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
